

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Sport jako fenomén sociální pedagogiky v systému
volnočasových aktivit mládeže**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce :
doc. PhDr. Aleš Sekot, CSc.**

**Vypracoval :
Jiří Kalmár**

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci na téma „Sport jako fenomén sociální pedagogiky v systému volnočasových aktivit mládeže“ vypracoval samostatně s použitím uvedených informačních zdrojů.

Napajedla 17.2.2008

.....
Jiří Kalmár

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Aleši Sekotovi, CSc. za vstřícný přístup a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mně poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat paní PaedDr. Aleně Pekařové za ochotu a poskytnutou pomoc při zpracování analytické části této bakalářské práce.

Rovněž tak vyjadřuji poděkování své manželce Denise Kalmárové za morální pomoc, podporu a povzbuzení při zpracování mé bakalářské práce.

Jiří Kalmár

OBSAH

Úvod	2
1. Vymezení a definice základních pojmů	5
1.1 Sport	7
1.2 Hra	9
1.3 Volný čas	11
1.4 Mládež	13
2. Historické okolnosti a současnost sportu	13
2.1 Sport a jeho úloha v minulosti	18
2.2 Moderní sport a jeho pojetí v dnešní době	22
3. Mládež a volný čas	22
3.1 Formativně-výchovná funkce volného času dětí a mládeže	23
3.2 Rekreačně-kompenzační funkce volného času dětí a mládeže	24
3.3 Zájmové činnosti jako součást výchovy ve volném čase	25
4. Sport jako prostředek socializace	28
4.1 Socializace	28
4.2 Socializace sportem	29
4.3 Vliv rekreačního a výkonnostního sportu na procesy socializace	31
4.4 Socializační potenciál sportu	34
5. Stát a jeho zájem na rozvoji mimoškolních sportovních aktivit	37
5.1 Charakteristika DDM Matýsek Napajedla	37
5.2 Konkrétní možnosti sportovního využití v DDM Matýsek	38
5.3 Finanční rozpočet a jeho vliv na fungování zařízení	40
5.4 Shrnutí a prognóza do budoucnosti	41
6. Projekty rozvoje sportu a vytváření podmínek k jeho realizaci	43
6.1 Současná situace	43
6.2 Návrh řešení	43
6.3 Program Partnerství 2007	45
7. Výzkum zaměřený na vztah a postoje mládeže ke sportu	46
7.1 Cíle, charakteristika a metody výzkumu	46
7.2 Analýza a interpretace výsledků	49
7.3 Vyhodnocení výzkumu	67
Závěr	71
Resumé	73
Anotace	74
Seznam použité literatury	75
Seznam příloh	77

ÚVOD

Mládež, volný čas a sport jsou velmi úzce propojené kategorie, které se navzájem významně ovlivňují. Sport považuji za fenomén, který člověku hodně dává, ale i bere. Lidé díky sportu nabývají fyzickou ale i psychickou kondici, která jim umožňuje být odolnějšími v různých komplikovaných životních situacích a pomáhá řešit vzniklé problémy s větším nadhledem a pohodou. Lidé se tak lépe vyrovnávají s nároky dnešní uspěchané doby. Sportem naplněný volný čas může jedinci poskytovat ryzí hodnoty, které významným způsobem rozvíjejí a utvářejí jeho fyzický, psychický a sociální status.

Výsledky dynamického rozvoje vědy a techniky se promítají do všech oblastí lidské činnosti a přispívají ke zvyšování životní úrovně a kvality i délky života obecně. Fascinující objevy na poli lékařských věd přinášející nové moderní přístroje, metody a formy léčby, umožňují řešit problémy, které se zdály být ještě před několika lety neřešitelnými. A mohli bychom uvést celou řadu dalších příkladů, výsledků práce odborníků rozličných oborů, které přispívají k tomu, aby náš život byl pokud možno co nejjednodušší, nejpohodlnější a nejpříjemnější.

Tento vědeckotechnický rozvoj, který nás stále silněji „nutí“ lenořit, má však i druhou stranu mince. Všechny hmotné statky, společenská postavení, úspěchy a uznání jsou stále častěji placeny daní v podobě narušení sociálních vazeb se svými nejbližšími, vzrůstající nervozitou, vnitřním napětím a poškozením zdraví.

Mladí lidé mají situaci ještě komplikovanější. Všem problémům a nástrahám dnešního konzumního a uspěchaného světa musí čelit stejně jako všichni ostatní, ale kromě toho jim větší či menší překážky do cesty staví životní etapa, v níž se právě nacházejí, a tou je „adolescence“. Jedinec v adolescenci prochází obdobím, kdy fyzické dozrávání jde ruku v ruce s dozráváním psychickým, jež je charakteristické častou sociální a citovou dezorientací, názorovou „revolucí“ apod. Všechno se mění, společnost se k adolescentovi začíná chovat jako k dospělému a pod jejím vlivem se utváří jeho osobnost, dochází k významným socializačním procesům.

Jednou z nejvhodnějších alternativ zvládnutí tohoto složitého životního období se jeví provozování pohybových aktivit. Sport, ať už se jedná o soutěžní (výkonnostní a vrcholový), rekreační či školní (tzn. školní tělesná výchova), plní vždy úkoly zdravotní, vzdělávací a výchovné. Je ideálním prostředkem k tomu, aby se z jedince stala zdravá, samostatná, kreativní a vyrovnaná osobnost.

Při úvaze nad hodnotami, zájmy a zaměřením, které dnešní moderní společnost preferuje, dospíváme ke zjištění, že dochází ke snížení míry vlastní pohybové aktivity a ke zvyšování pasivní divácké konzumace sportu jako masové zábavy. Všechny tyto jevy se mohou projevovat, a určitě projevují, na naší nastupující generaci - a tou je mládež. Zejména pak nedostatečný přístup dnešní mládeže k aktivnímu sportování je pro nás varováním. Vždyť mládež můžeme právem považovat za nositele určitých signálů a náznaků budoucího směřování společnosti. Případné zakořenění nežádoucích návyků a neosvojení si návyků žádoucích je v pozdějším období, při zakládání vlastních rodin, přenášeno na další pokolení.

Mládež by měla být z těchto praktických důvodů vzdělávána a vychovávána v oblasti sportu tak, aby si ve svém životě k němu utvořila pozitivní vztah a nepohlížela na něj jako na něco, co neobohacuje a není přínosem pro její život. Pro pedagogy působící na poli sportu a tělovýchovy by tento výchovný cíl měl být samozřejmou součástí výchovného působení na mládež a současně tím nejdůležitějším výchovným cílem vůbec.

V posledním období mají neziskové organizace působící ve sféře volnočasových aktivit stále větší vliv na způsob trávení volného času mládeže. V dnešní uspěchané, hektické době, kdy rodiče jsou často nadměru zaměstnáni a unaveni, je možnost kontroly volného času dítěte stále více potřebná a žádaná. V době, kdy jsme obklopeni všudypřítomnou hrozbou nesčetných patologických jevů a závislostí, vítají jak rodiče, tak i společnost možnost kontroly volného času dětí prostřednictvím různých kroužků, zájmových a sportovních oddílů.

S odstupem času si dnes uvědomuji, jak důležité pro mě byly pohybové aktivity, které vyplňovaly převážnou část mého volného času, a to jak pro můj fyzický, tak i

psychický vývoj. Jsem přesvědčen, že sportující mládeži by měla být vlastní píle, pevná vůle, schopnost překonávat překážky, spolupracovat a jednat v duchu fair play.

Ve své práci se zaměřuji na sport, který je bezesporu sociálním fenoménem, na jeho přínos ve smyslu formování osobnosti dětí a mládeže, jeho význam pro utváření správných a zdravých návyků v chování, význam pro získávání motorických dovedností a jeho přínos ve smyslu preventivního prostředku patologických jevů.

V teoretické části se zaměřuji na základní pojmy této problematiky, jako jsou sport, hra, volný čas a mládež. Dále charakterizuji historické souvislosti sportu, jeho postupný vývoj a specifika jednotlivých historických období a znaky dnešního, moderního sportu. Mládež a volný čas je tématem následující kapitoly teoretické části práce zaměřující se zejména na funkci volného času. Další oddíl je věnován sportu a jeho významu pro socializaci jedince. V závěru této části práce se zmiňuji o zájmu státu na rozvoji mimoškolních aktivit mládeže a o projektech rozvoje sportu v obci Napajedla, městě kde žiji. Vycházím přitom ze zkušeností a informací získaných účastí na odborné praxi v DDM Matýsek Napajedla.

V analytické části se formou dotazníku zaměřuji na účast a zájem středoškolské mládeže o provozování sportovních aktivit, na míru oblíbenosti sportu mezi ostatními volnočasovými aktivitami a zjišťuji názor mládeže na smysl a význam sportu.

1. Vymezení základních pojmů a definic

Na začátku si musíme ujasnit základní pojmy, které jsou stěžejními kategoriemi této práce a jejichž charakteristika je pro naši práci důležitá.

1.1 Sport

Sport neoznačuje pouze jedinečnou pohybovou aktivitu a herní situaci, ale je zároveň i významným sociálním jevem. Patří k nejdiskutovanějším v současné společnosti, jeho význam tkví v dopadu v rovině sociální, ekonomické a kulturní. Je ztělesněním obdivovaných hodnot radosti z pohybu, zdraví, krásy a výkonnosti. Sport je sociologicky barvitou scénou zrcadlící dynamiku změn hodnotového světa, zájmů a aktivit dnešního lidstva (Sekot, 2006, s. 7).

Sport je přímo osudově provázán s kulturní ideologií dané společnosti, je tak výrazem obecných představ, idejí, hodnot a perspektiv, prostřednictvím kterých lidé zaujmají svoje postavení ve světě, hledají své místo v něm, vysvětlují si jeho fungování, poměřují míru důležitosti věcí kolem sebe, zvažují, co je a co není správné a přirozené. Sport tvoří soubor činností a situací, které buď přijímají, či zpochybňují konkrétní ideologii. Je fenoménem, který se mění ve shodě s dynamikou změn společenských na pozadí odlišnosti zájmů a idejí jednotlivců a skupin (Sekot, 2004, s. 15).

V současnosti se při definování sportu objevují nejčastěji dva názorové proudy. První zdůrazňuje ty stránky sportu, které souvisejí s hrou, soutěživostí a výkonem. Druhá chápe sport v širším pojetí i jako specifickou formu rekreace a kondiční pohybové aktivity.

Vymezení sportu podle Encyklopedie tělesné kultury, Praha 1964 : „*Sport – z angl. disport – bavit, roznášet (ze středolat. disportare – rozptylovati se), pohybová hra, zábava původně rekreačního charakteru, provozovaná na čerstvém vzduchu, nyní pohybová činnost za účelem soutěžním, závodním; tato se vyznačuje snahou*

po nejvyšším tělesném výkonu (rekordu) a po vítězství nad soupeřem podle pevných mezinárodně platných pravidel a záznamů o výsledcích. Jeho součástí je odborný nácvik a výcvik, sportovní trénink. Pojem sportu se přenesl i na jiné nepohybové zábavné činnosti, charakterizované soupeřením snahou po výkonu (šachy, rybaření apod.).“

Sport může být definován jako :

- *„specifická organizovaná pohybová a soutěžní činnost, zaměřená na dosahování maximálních výkonů“ (Sýkora, In Sekot 2004, s. 20);*
- *„jakákoliv pohybová aktivita, která má charakter hry (ať už zápasu se sebou samým či soutěžení s jinými), když se realizuje v rámci určených pravidel a zásad fair play“ (Kasa, In Sekot 2004, s. 20);*
- *„svobodná pohybová aktivita závodního typu, charakteristická výkonovou motivací“ (Svatoň, In Sekot 2004, s. 20);*
- *„nejrozvinutější forma hry, zaměřená na prožívání sebe samého prostřednictvím maximálně možného výkonu i jako pohybovou rekreaci“ (Blicha, In Sekot 2004, s. 20);*
- *„všechny pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a fyzické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních“ (Slepičková, In Sekot 2004, s. 20);*
- *„sport jako základní podsystém tělesné kultury chápeme jako kulturní činnost, kterou člověk vykonával a vykonává jako hrou, mimopracovní činnost ve volném čase a ve společenských skupinách. Jeho charakteristickými znaky jsou soutěžení, neantagonistický boj o vítězství podle domluvených pravidel, vysoká pohybová, sportovní výkonnost, odborně, vědecky a technicky podložená příprava na sportovní soutěžení“ (Špryнар, 1985, s. 19).*

Problematika vymezení sportu je často komplikována i otázkami praktické povahy. Je možno pod kategorií sport podřadit pohybové, technicky a zaměřenosti tak odlišné pohybové aktivity, jako například kondiční běhání, cykloturistika, honitba, šípky, potápění či automobilové závody? Jasně je to, že sport je specificky *lidskou aktivitou*, odlišnou od jiných činností, vyznačující se zvláštní sociální dynamikou se svébytnými sociálními důsledky.

Z hlediska širšího pojetí sportu chápeme *sport jako institucionalizovanou pohybovou aktivitu motivovanou zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem nebo výkonem*. Součástí tohoto vymezení není jen její pohybová složka, nýbrž jde i o *obecně praktikovaný způsob jednání* sloužící k naplnění určité reálné či fiktivní potřeby (Sekot, 2004, s. 22).

1.2 Hra

Hra patří k prvním kulturním výtvorům člověka, ve které se odrážela činnost pracovní, lovecká a bojová, a to nejen v rovině přenosu pohybů, ale i v rovině společenských vztahů. Hra byla významným pramenem pohybového vývoje člověka, jeho zdokonalování a pohybové tvořivosti. Reprezentovala po staletí tělesnou kulturu a také současná kultura nese rysy hry; její znaky převzal především moderní sport (Šprygar, 1985, s. 9-10).

Hra vyrostla ne z biologických, ale ze sociálních vztahů činnosti člověka. Proto je lidská hra první kulturní hodnotou, která přispívá k upevnování kontaktů mezi lidmi v sociální a nikoli biologické rovině, čímž se zúčastňuje procesu socializace jedince tím nejpříjemnějším způsobem. Hry, především však ty, ve kterých člověk napodoboval tvořivým způsobem své činnosti, práci, sběratelství, lov, zápas s přírodními silami, spolupráci i boj člověka s člověkem, jsou prvními kapitolami historie tělesné kultury, které měly a zachovaly si charakter soutěžení, jež „*nevede ke zničení protivníka, ale vyvolává opakování boje, soutěžení mezi stejnými partnery*“ (Kagan, 1977).

Hra je již od dob antické filozofie předmětem řady analýz a výzkumů. Je posuzována z různých stránek, a to z pozic různých věd, pedagogikou počínaje a

filozofií konče. Zde pak dochází k rozdílným názorům na funkci, obsah a poslání hry. Tyto vedou k vyvolání několika odlišných teorií :

- Estetické teorie analyzují hru především jako činnost, v níž lidé spontánně směřují k pochopení a vytváření krásna,
- Psychologické teorie se snaží vysvětlit determinaci vzniku hry v průběhu fylogenetického vývoje člověka i zvláštnosti her v ontogenezi,
- Pedagogické teorie zkoumají možnost výchovného využití her a vytvářejí jejich klasifikaci s tímto zřetelem (Lokajíčková, 1980, s. 107).

Volnočasové aktivity mládeže by měly být prostoupeny individuální touhou prožívat to, co nepatří ke standardnímu obsahu školní docházky. Volný čas mládeže by měl obsahovat činnosti vyrovnávající stereotypy pracovní zátěže, v tomto případě povinnosti vyplývající ze školní docházky. A právě hra zde představuje nezastupitelnou roli.

Definice hry podle Velkého sociologického slovníku :

- „specifická výrazová forma chování a činností lidí různého věku, hlavně ale dětí, u nichž je předpokladem i nástrojem jejich zdravého vývoje“.

V širším spektru her (průzkumnické, stavební, organizační, napodobující) zde máme na mysli zejména *hry nácvikové* či *pohybové*, zaměřující se na zkoušení vlastních sil, obratnosti a sportovní dovednosti.

Hra jako forma zábavy, poučení, získání zkušeností a osobnostního rozvoje je výchovná metoda *libá*, protože baví, dává možnost prožívat a zprostředkovávat role, prozrazuje osobnostní charakter a umožňuje poznávat sama sebe (Němec, 2002, s. 11-12).

Hra má být součástí rozumové a pohybové uvědomělé sebevýchovy a její význam je umocňován projevem životní radosti a *vitální energie*, důležitých komponentů socializačního procesu. Hra je jedním ze způsobů, jimiž se člověk učí ovládat své tělo a vypořádat se s daným životním prostředím. Je tedy důležitým a nezastupitelným socializačním činitelem, jehož možnosti a meze jsou dány prostorem volného času,

který má jedinec k dispozici (Sekot, 2003, s. 114). Ať jsou názory na to, co je hra, jakékoli, v jednom se zřejmě shodneme: „*Hra je aktivita a každá aktivita je pohyb*“ (Rýdl, In Sekot 2003, s. 114).

Hra by neexistovala bez pohybu a na pohybu se podílejícím lidským jedinci. Možnost hry spočívá v nadbytku životní energie. Přebytek energie však není příčinou hry, nýbrž pouze vytváří jeden ze základních předpokladů její realizace.

1.3 Volný čas

Kategorie volný čas je sociologicky velmi významná, ale i rozporuplná. Můžeme ji definovat několika následujícími způsoby :

- Volný čas (angl. *leisure time*, franc. *le loisir*) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností, to je tzv. zbytková, reziduální teorie volného času.
- Přesnější a úplnější je jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné chvíle a uspokojení (Hofbauer, 2004, s. 13)
- Podle jiného zdroje je možno volný čas chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění (Průcha, Walterová, Mareš, In Pávková 2002, s. 13).
- *Negativní vymezení volného času* vychází z premisy, že volný čas není časem pracovním a že jeho pravý obsah je výslednicí času odečteného od času, v němž člověk „dělat prostě musí“. V tomto smyslu volný čas není ani časem pracovním, ale ani časem věnovaným čistě mimopracovním aktivitám, jež jedinec musí nezbytně nutně vykonávat (Sekot, 2003, s. 111).

Pod pojem volný čas se běžně podřazují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání a časové ztráty spojené s těmito činnostmi. Z hlediska

volného času dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s tím spojené, sebeobsluha, péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani jídlo, spánek, hygiena a zdravotní péče, tedy činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka.

Na problematiku volného času je možné se dívat z *různých pohledů* :

- z **ekonomického hlediska** je důležité, kolik společnost investuje do zařízení pro volný čas, zda a jakým způsobem se alespoň část nákladů vrátí. Průmysl volného času je v tržních ekonomikách samostatným a většinou dobře prosperujícím odvětvím, který však často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti,
- z **hlediska sociologického a sociálněpsychologického** je zapotřebí sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Proto je volný čas dětí a mládeže častým předmětem úvah rodičů, pedagogů, psychologů, kriminalistů, sociologů a filozofů,
- z **politického hlediska** je nutno uvážit, jak a do jaké míry bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, jaká bude školská politika, zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost i zařízením pro ovlivňování volného času,
- **zdravotně – hygienický pohled** na využívání volného času především sleduje, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka,
- **pedagogická a psychologická hlediska** berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Je třeba uvážit, zda, do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka (Pávková, 2002, s. 13 - 17).

Funkce a možnosti volného času komplexně vymezil německý pedagog volného času Horst W. Opachowski, který za základní považuje :

- *rekreaci* (zotavení a uvolnění);
- *kompenzaci* (odstraňování zklamání a frustrací);
- *výchovu a další vzdělávání* (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení);

- *kontemplaci* (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba);
- *komunikaci* (sociální kontakty a partnerství);
- *participaci* (podílení se, účast na vývoji společnosti);
- *integraci* (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů);
- *enkulturaci* (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností) (Hofbauer, 2004, s. 14 - 15).

Ve *volném čase* bezpochyby dochází ke spotřebě užitných hodnot rozdílným způsobem, jak zaměřením, tak intenzitou, než v nezbytném (tedy povinnostmi nejrůznější povahy vyměřeném) čase. Pro kritérium volného času je zvláště důležité, že směřuje k zmnožení hodnoty lidského života. Pro sport to pak znamená vyšší kultivaci jedince po stránce fyzické zdatnosti, pohybové dovednosti a v neposlední řadě i zdravotního stavu. Jde o syntézu těch znaků, které běžně nazýváme *fyzická kondice*. Využíváním volného času prostřednictvím sportovních aktivit by se mládež měla snažit překonávat negativní důsledky současného sedavého způsobu života, především prostřednictvím těch zájmových činností, které v souladu s možnostmi osobních dispozic, věkem a materiálním zázemím jsou přínosem pro oprávněný pocit zdraví a tělesné zdatnosti (Čurdová, In Sekot 2003, s. 112).

Z hlediska sportu můžeme na volnočasové aktivity nahlížet jako na prostor, ve kterém je možnost široké realizace pohybové rekreace. Je nezpochybnitelné, že vývoj postupně usnadňuje lidem práci a vytváří předpoklady pro mimopracovní časový prostor, který běžně chápeme jako základnu pro tvorbu volného času. Tento prostor je však v důsledku zrychlování tempa vývoje pro mnohé naopak zdrojem subjektivního pocitu chronického nedostatku času. Nedostatku časového prostoru pro práci i času nad její vytýčený rámec. Tím vyvstává zásadní otázka, zda má člověk ve vyspělé moderní společnosti opravdu dost času a zda je volný čas vůbec symptomatickým znakem dneška (Sekot, 2003, s. 112).

1.4 Mládež

V souvislosti s tématem práce je taktéž nutno zmínit stručnou charakteristiku pojmu mládež a pojem mládí, který se velmi často zaměňuje právě s pojmem mládež.

Mládí je fází života, ve které dochází k významným biologickým, psychickým a sociálním změnám. Je většinou svých specifík, podobně jako dětství, historicky zakotveným sociálním fenoménem. V mládí vrcholí příprava jedince na budoucí role dospělých, současně opouští role dětské a hraje role typické pro mládež v dané kultuře (student, učeň, partner apod.).

Naproti tomu *mládež* je kategorie spojující či vyplňující věkový prostor mezi dětstvím a dospělostí, v němž jedinec již není dítětem, není však ještě přijat do profesních, rodinných a občanských rolí světa dospělých.

Mládež je sociologicky vzato termín označující víceméně nepřesně vymezenou věkovou skupinu nebo sociální kategorii charakterizovanou specifickými biologickými, psychologickými a sociálními znaky. Příslušníky mládeže spojuje obdobný životní cyklus, nazývaný *mládí*, a tím jsou jeho příslušníci součástí stejné generace. Zvláštním rysem statusu mládeže je skutečnost, že se nachází ve stadiu neúplné nebo neodložené ekonomické aktivity a profesionální přípravy a že je sociálně a ekonomicky závislá na „světě dospělých“.

V našich podmínkách se za spodní věkovou hranici mládeže považuje 14-15 let, kdy končí povinná školní docházka; za nejvyšší věkovou hranici lze považovat 24-26 let, v krajním případě 30 let, kdy jsou zpravidla završeny dílčí procesy sociálního zrání u všech skupin mládeže (Sekot, 2006, s. 97-98).

2. Historické okolnosti a současnost sportu

Pohybovou činnost vykonával člověk v průběhu celé své historie každodenně, jako životní nutnost, aby si opatřil podmínky pro zachování a rozvíjení svého společenského života. Svoji pohybovou činnost zdokonaloval a rozvíjel sbíráním potravy v přírodě, při lovu, v zápase s přírodními živly, v boji s nepřítelem. Avšak hlavní proces zdokonalování pohybové činnosti, tvoření nových pohybů a jejich kombinací, probíhal v pracovní činnosti, při výrobě pracovních nástrojů, jejich úpravě a zlepšování.

V procesu rozvíjení pohybové činnosti měl, a dosud má, významné místo výcvik s pracovními nástroji a jejich ovládnutí. Pracovní činnost, výroba pracovních nástrojů a jejich ovládnutí sehrály zásadní úlohu nejen ve vývoji a zdokonalení pohybové činnosti člověka, ale i v jeho evoluci (Šprynar, 1985, s. 9).

2.1 Sport a jeho úloha v minulosti

Sport vznikal a rozvíjel se v souladu s historií společnosti a jejím společenským, politickým a hospodářským charakterem. Je, historicky vzato, neoddelitelnou součástí kulturního vývoje a rozvoje lidstva. Jeho historii psaly právě ty dominantní třídy, které psaly historii dané společnosti. Sport nesporně sehrál důležitou roli v rozvoji snahy o zdokonalování jedince, dosahování vrcholných výkonů, sebekázně, cílevědomosti, systematičnosti i účelovosti lidského snažení a podílel se tak na celkovém rozvoji společnosti.

Historie sportu je historií pohybových aktivit. Existuje velké množství záznamů o různých formách takovýchto fyzických činností, které se přirozeně měnily i v souladu s povahou okolního světa a nároky na povahu lidského snažení. Historikové tvrdí, že pohybové herní aktivity existovaly ve všech známých kulturách. Pouze v několika z nich se vyznačovaly formálním organizováním, určenými pravidly, řízenou soutěživostí, písemným vedením a archivací dosažených nejlepších výsledků.

Sport v prehistorických dobách v dnešním smyslu slova neexistoval. Fyzické aktivity byly odvozovány z osudových výzev vycházejících z prostého prvku přežití a později i jako výraz vyjádření náboženské víry. První formy organizovaných her proto byly odvozovány z kombinace fyzické činnosti čelící silám přírody a pohybových

aktivit spojených s náboženskými rituály. Lidé tedy původně svoji sílu a pohybové dovednosti využívali k přežití.

Poznání a pochopení historických souvislostí vývoje sportu znamená nezbytný krok k pochopení fungování a povahy sportu v soudobých podmínkách. Historický přehled vývoje sportu se zaměřuje na jeho *základní etapy*, které současně odrážejí civilizační vývoj naší kulturní sféry. V tomto smyslu máme před sebou pět velkých historických období, které se významně podepsaly na vzniku a vývoji sportu jako důležité součásti společenského vývoje: *antické Řecko, římské impérium, středověk, renesanci a průmyslovou revoluci*.

Časový sled vývoje tělesných cvičení a sportu:

- *Otrokářská společnost* zaznamenává neobyčejně dynamický vývoj sportovních pohybových aktivit. Ve starověkém *Egyptě* byla tělesná příprava uznávanou složkou výchovy. Rozvíjelo se pěstování akrobacie, běhání, skákání, házení, plavání, šerm a zápas (Perůtka, 1985, s. 26).

Starověká Indie svým důrazem na harmonii těla a ducha rozvinula duševní a tělesný pětiboj, který se v druhém případě skládal ze šermu, zápasu, pěstního souboje, skoku a plavání.

Svobodní Číňané museli ovládat lukostřelbu, jízdu na koni, vzpírání železné tyče a nošení 30 kg těžkého břemene na vzdálenost 20 kilometrů.

Japonci pěstovali zejména lukostřelbu a kendo – šerm bambusovými tyčemi.

- *Období antického Řecka* sehrálo v dějinách sportu významnou úlohu. Vojensky orientovaná *Sparta* zavedla princip, podle kterého byla mládež starší sedmi let vychovávána ve státních ústavech. Chlapci se zde formou vojenské přípravy pomocí náročných tělesných cvičení učili překonávat únavu, odolávat teplotním extrémům, čelit nedostatku potravy a pohodlí, zdolávat dlouhé pochody. Každoročně pak procházeli zkouškami, kde prokazovali své pokroky v tělesné připravenosti v běžeckých disciplínách, skoku a hodů. Není bez zajímavosti, že i děvčata ve Spartě cvičila a dokonce, stejně jako hoši, závodila v běhu, skocích, hodech a zápase. Výchova byla podřízena hlavnímu cíli - bez omluvy poslouchat, utužovat se a naučit se vítězit.

- Příprava mládeže v *Aténách* se uskutečňovala vyvážeností důrazů jak na rozumovou a estetickou výchovu, tak na tělesný rozvoj. Nejvýznamnější školní institucí byla gymnázia, která původně sloužila jen tělesné výchově. Hlavním prostředkem tělesné výchovy v Aténách byl *pentatlon* (pětiboj), který sestával z běhu na jeden stadion, skoku do dálky, hodu diskem, hodu oštěpem a zápasu. Synonymem nevzdělanosti v Aténách byla neznalost psaní a plavání. Sám Aristoteles chápal tělesnou výchovu jako předpoklad výchovy rozumové a žádal, aby gymnastika napomáhala harmonické výchově člověka se silným a krásným tělem.

Soutěže a hry v antickém Řecku byly v samých počátcích zakotveny v mytologii a náboženské víře. Zpravidla se odvíjely v závislosti na modlitebních, obětních a náboženských obřadech. Pohybové aktivity podněcovalo náboženské vytržení, s ním související hudba, tanec a rituální obřadnost. Postupný rozvoj herních aktivit byl záležitostí bohatých a vážených, kteří měli dostatek prostředků a času cestovat na stále častěji pořádané hry.

Mladí mužové soupeřili především ve sportech vyžadujících a pěstujících válečnické umění a dovednosti. Proto mezi nejpopulárnější sportovní disciplíny patřily závody válečných vozů, zápas, box, hod oštěpem a diskem, lukostřelba, běh a skok do dálky.

V Olympii byly vybudovány stálé stavby a plochy pro pravidelné pořádání her ve čtyřletých cyklech. Olympijské hry se tak staly nejznámější a nejprestižnější atletickou událostí své doby. Konaly se více jak tisíc roků – mezi léty 776 př. n. l. do 393 n. l. – s pravidelností, která i dnes vzbuzuje obdiv a úctu.

- *Římské soutěže a hry* jsou známy jako představení gladiátorů, kterých vůdcové využívali jednak jako součást vojenských příprav a dále jako prostředek masové zábavy. Návaznost na řecké soutěže a hry byla postupně účelově transformována do atletického vojenského tréninku. V centru pozornosti byla, na rozdíl od řeckého důrazu na individualismus a speciální pohybové dovednosti, vojensky využitelná tělesná zdatnost a zručnost ve zbrani zaměřená na pobavení a vzrušení lačných mas diváků. Občanům tak byly předkládány stále drastičtější formy bojových aktivit: box, zápasy gladiátorů s různými zbraněmi o holý život, štvání psů na býka či medvěda. Tato drastická forma napětí byla ještě doplňována o boje odsouzenců s divokou zvěří. Taková podívaná měla hluboké

sociální a politické kořeny, bavila zahálčivou populaci a zbavovala se nežádoucích občanů, kterými byli vrazi, zloději a později také křesťané.

Klasickým obrazem úpadku tělesné kultury v otrokářském zřízení je tedy právě římské impérium, kde sportovní výkon devalvoval do podoby brutální masové podívané (Sekot, 2003, s. 32-36).

- *Období turnajů a her ve středověké Evropě* bylo obdobím oddělení her od masové účasti lidových mas. Sportovní aktivity této historické éry se vyznačovaly hrami venkovského obyvatelstva, rytířskými turnaji určenými pro šlechtu, soutěžemi v lukostřelbě a štváním zvířat u příležitostných honů nebo zvířecích zápasů. Středověk byl charakterizován výraznou sociální diferencí mezi venkovským obyvatelstvem a šlechtou. Vyšší třídy se věnovaly zcela jiným sportovním aktivitám, které jim nabízel velký prostor volného času, materiální prostředky a společenský život. Přístup k nákladné výbavě a výstroji umožnil postupný rozvoj kulečnicku, tenisu, házené a peloty. Vlastnictví koňů dovolovalo rozvoj různých druhů dostihů a později i honitby a sokolnictví. Sport tak byl často i demonstrativním výrazem vlastnických vztahů a reflexí společenského postavení. Středověk byl také charakteristický popularitou *rytířských turnajů*, které vycházely z potřeb válečné připravenosti panstva. Ty se svým systémem pevných formálních pravidel lišily od skutečné válečné konfrontace. Postupem času tyto turnaje ztrácely své drastické rysy a ubývalo vážných zranění a úmrtí.

Středověk nastínil v rámci výchovy šlechtického stavu i zásady *sedmi rytířských ctností*: ovládnutí jízdy na koni, plavání, střelba z luku a později z kuše, běh, skoky, šplh, šerm.

Lidové hry a panské turnaje byly jasným odrazem charakteristické tváře středověké Evropy a přispívaly tak k reprodukci kulturně zakotveného sociálního uspořádání ve smyslu třídních diferencí tehdejší společnosti.

- *Renesance*. Trvalé, evropskou společnost devastující války 14. a 15. století nutily některé panovníky, šlechtu, vládní úředníky a dokonce i církevní představitele ke zvyšování důrazu na pěstování vojenské síly a vojenského ducha na úkor omezování dobových volnočasových zábav, her a kratochvílí. Namísto herním pohybovým aktivitám se tak sedláci měli věnovat spíše vojenskému výcviku a

obraně panstva. Sedlácký stav se však nikdy svých her úplně nevzdal a naopak je využíval jako výraz opozice vůči vládní a církevní autoritě.

Mezi aristokracií se stával ideálem vzdělaný a tělesně zdatný jedinec, jakýsi „vzdělaný atlet“, tedy jedinec všestranný, sociálně zdatný, vnímavý k estetickým hodnotám, zručný v ovládnutí zbraně, silný tělesně a vzdělaný v písmu.

- *Reformace*, která se vyznačovala důrazem na tvrdou práci, odříkáním světských radovánek a náboženskou zaníceností, přinesla vzestup negativního pohledu na herní a sportovní činnosti. Celé 16. století bylo obdobím tvrdé kontroly využívání volného času obyvatel a odsouzení „neužitečných“ a „protibožských“ her a soutěží. Až silící vliv tolerantnějšího luteránství přinesl sociální a politické změny, které vyústily mimo jiné ve vydání *Královské knihy sportů*, kterou anglický král James I. odsoudil a zakázal potlačování rekreačních aktivit obyvatelstva.

Humanističtí myslitelé začínají postupně objeovat cenu tělesné vyspělosti a fyzického zdraví pro šťastný život člověka. Především dílo J. A. Komenského odráží odpor ke středověkému dualismu těla a ducha, když vychází z fyzické podstaty člověka. V souladu s ideou harmonie těla a ducha starých Řeků horuje pro fyzické zdraví a jeho starostlivost o tělesný rozvoj se odráží i v jeho rozdělení dne na osm hodin práce, osm hodin odpočinku a osm hodin spánku.

- *Osvícenství* 17. a 18. století přineslo další rozvoj sportů, které v řadě případů postupně začaly nabírat dnešní podoby. Důležitým odlišujícím znakem sportu tohoto období je jeho zaměřenost na výplň volného času. Nedoceněn zůstával jeho význam výchovný, socializační, kondiční a zdravotní.
- *Průmyslová revoluce*. Sportovní aktivity se v 19. a 20. století stávaly vhodnou kompenzací každodenních povinností ve světě hlubokých proměn ekonomických, politických a sociálních, v prostředí změn rodinných a společenských. Průmyslová revoluce přinesla vyšší životní úroveň a s tím související větší prostor volného času. Počáteční fáze tohoto období však z hlediska možností a mezi provozování sportovních aktivit narážela mimo jiné na nedostatek volných hracích ploch, a to zejména v rostoucích velkých městech. Zúžené prostorové možnosti ve městech umožňovaly omezený rozvoj kriketu, dostihů, boxu, zápasu, běhů, veslování a cirkusáctví (Sekot, 2003, s. 37 - 40).

2.2 Moderní sport a jeho pojetí v dnešní době

Významnou úlohu ve vývoji sportu v moderní společnosti sehrál rozvoj tělovýchovného hnutí 19. století. Na tomto místě je důležité zmínit se o jeho třech významných evropských směrech :

Vývoj sportu v Anglii je již od 17. a 18. století charakterizován krystalizací profesionalismu. Šlechtičtí patroni si pro svoji zábavu najímali zápasníky, běžce, dostihové závodníky, organizovali četné závody a uzavírali sázky na vítěze. Šlechtici a měšťané pěstovali tělesné cvičení a soutěžili jen pro zábavu, tedy „amatérsky“ a profesionály podceňovali jako pouhou námezdní sílu sloužící zábavě či sázkařské vášni.

Britská Amatérská atletická asociace v roce 1866 oficiálně definovala status *amatéra* jako osoby, která „*nikdy nezavodí v otevřené soutěži, nepřijímá peněžní odměny za vítězství, nesportuje před diváky platícími vstupné, nesoutěží s profesionály, netrénuje jiné sportovce a není námezdním manuálním pracovníkem*“ (Cashmore, In Sekot 2003, s. 41).

Záměrem takového omezení bylo vyloučit příslušníky dělnické třídy jako spoluhráče či protihráče a postavit pevnou hráz tehdy opovrhovanému profesionalismu. V 18. a 19. století tak sportovní amatérismus byl synonymem lepších stránek sportu, zatímco profesionalismus naznačoval opovrhovanou vulgární aktivitu provozovanou za peníze.

Žáci anglických škol obvykle denně až několik hodin cvičili a sport se tak postupně stával nedílnou součástí jejich života. To se projevilo v zakládání spolků a sportovních klubů, zpočátku elitních univerzitních klubů, později místně organizovaných zařízení.

Anglický sport v moderních dějinách sehrál důležitou roli a ocenění Anglie jako kolébky moderního pojetí sportu není náhodné. Jako dobově nejrozvinutější mocnost přesunul význam hrubé síly do oblasti tělesné kultury a sportu.

Německý turnérský tělocvičný systém vzniká na počátku 19. století pod vedením *Friedricha Ludwiga Jahna* a *Ernesta Wilhelma Eisela*. Pod tímto pojmem se skrývá tvrdý nářadový tělocvik, probíhající v uzavřených tělocvičnách. Původně šlo o cvičení čistě vojenského charakteru, které mělo podněcovat i německé vlastenectví. Začala se budovat i veřejná cvičiště, kde mělo prostřednictvím tělesného cvičení docházet k obnově ztracené rovnováhy mezi tělesnou a duchovní stránkou cvičenců. *Adolf Speiss*

však postupně vdechl cvičení podobu bezduchého pěstování kázně, která se pak absurdně projevila u mnohých vojáků v tragickém průběhu první světové války.

Švédský gymnastický systém díky svému zakladateli *Henriku Langovi* vycházel ze znalostí anatomie a fyziologie člověka a cílil k pěstování zdravého, souměrného a silného těla. Gymnastika zde sloužila k posílení souladu krásy těla a ducha, rozvíjení přirozených potřeb pohybu zejména mládeže a jako podpůrný prostředek prevence a léčby nemocí.

Nástin vývoje tělovýchovy by nebyl úplný bez zmínky o *dětském a mládežnickém hnutí*. Za čelního představitele tohoto hnutí je považován americký spisovatel *Ernest Thompson Seton*, který usiloval o výchovu všestranně rozvinutého, silného a charakterního mladého jedince. Jako první využil zájem mládeže o romantiku pohybu a pobytu v přírodě pro výchovné účely.

Zakladatelem *skautingu* je anglický generál *Robert Baden-Powell*, chápal toto hnutí v období silícího meziválečného militarismu spíše jako přípravu na vojenskou službu. Dalším šířením za hranice Anglie se na půdě skautingu rozvíjel systém metod a námětů činnosti, tedy komplexu náplně volného času, přitahujícího i dnes mládež zajímavým programem (Zapletalová, In Sekot 2003, s. 42).

Polovina 19. století přináší silný důraz na hodnotu zdraví, a tedy pěstování tělesné zdatnosti. Stále silněji volá po zdravém využívání volného času, rozvíjí se organizovaná tělovýchova, gymnastická cvičení a pohyb na zdravém vzduchu. V našich podmínkách vzniká světově proslulé Sokolské hnutí prosazující harmonii těla a ducha a organizující do té doby nevídaná masová tělovýchovná vystoupení. Vznik organizovaného soutěžního sportu vyžaduje budování speciálních sportovních zařízení, mění se zájmy, hodnotové směřování a míra příležitostí k provozování sportu. Sport je stále organizovanější a přispívá tak přímo i nepřímo k posilování existujících třídních rozdílů. Vyšší třídy viděly ve sportovní účasti především klubovou sounáležitost „*sobě rovných*“ s gentlemanským důrazem na *amatérismus*, zatímco pro pohybově nadané příslušníky dělnické třídy byl soutěžní sport jedinečnou příležitostí uplatnění na poli *profesionalismu*.

Významnou etapou vývoje sportu byla desetiletí mezi roky 1880 až 1920, kdy zejména v Severní Americe a ekonomicky rozvinutých zemích Evropy rostoucí bohatství, moc vládnoucích tříd a celkový nárůst volného času přináší silné impulsy

pro další vývoj sportu. Je mu připisováno stále silnější postavení jak v rovině sociální, tak ve spektru hodnot a činností jedince. Sport přestává být prostou zábavou naplňující rostoucí kapacitu volného času, ale je stále silněji uvědomován jako významná výchovně-vzdělávací zkušenost. Je oceňován jako významný *socializační činitel*, jako nástroj pozitivních změn chování, utváření mezilidských vztahů, budování osobnostních povahových rysů, prostředek spolupráce a také jako pozitivní impuls národní loajality (Coakley, In Sekot 2003, s. 43).

V dekadách konce 19. a počátku 20. století dochází vedle posilování zájmového tělovýchovného hnutí i k postupnému šíření organizovaného sportu na všech úrovních. *Moderní sport* tak nabývá forem, které získávají poprvé jednoznačně pozitivní charakter. Je jasně *sekulární*, vykazuje znaky *rovnosti* přístupu, vyznačuje se jednostranností *specializace*, má *racionální povahu*, je budován na moderních principech efektivních metod *byrokracie* a je orientován na *kvantifikaci* dosažených výkonů a záznamy výsledků *rekordů* na nejrůznější úrovni.

Na základě výše uvedeného můžeme za charakteristické rysy moderního sportu považovat:

- *Sekularismus*: Dnešní sport není odvozován od náboženské víry. Je zdrojem rozptýlení a zábavy, nikoli bohoslužbou. Sport je zacílen na osobní prospěch, ne k usmíření božstev.
- *Rovnostářství*: Formy dnešních sportů jsou založeny na myšlence rovnosti bez ohledu na osobní původ nebo sociální zázemí, kdy všichni účastníci sportovních událostí čelí stejným soutěžním podmínkám.
- *Specializace*: Soudobý sport ovládá účast speciálně připravovaných atletů, kteří se věnují tréninku v jednom sportu s výhledem na účast v konkrétním zápase, závodě či sportovní události.
- *Racionalizace*: Sport dnes sestává ze souboru pravidel a taktických plánů zaměřených na specifické cíle vytýčené sportovcům. Pravidla dále zahrnují principy používání sportovních zařízení, náradí, herní techniky a podmínky účasti.
- *Byrokratizace*: Současné formy sportu jsou silně ovládány byrokratickým principem účelnosti a účinnosti správy a výkonu organizace, a to jak na místní, tak na národní a mezinárodní úrovni. Lidé pracující ve sportovních grémiích

kontrolují a sankcionují chování sportovců, týmů, událostí. Vytvářejí a prosazují pravidla, organizují sportovní události a stvrzují rekordní výkony.

- *Kvantifikace*: Sportovní odvětví současnosti se vyznačují měřením a statistickým vedením záznamů o výkonech a výsledcích. Vše, co lze vyjádřit v čase, vzdálenosti či skóre, je měřeno a zaznamenáváno. Standardy dosažených údajů jsou vyjádřeny v měřitelných porovnatelných kategoriích a statistické údaje slouží jako důkaz dosažených výsledků.
- *Záznam nejlepších výsledků*: Dnešní výkonnostní sport je zaměřen zejména na utváření a překonávání rekordů. Výkony jsou porovnávány a zveřejňovány na individuální, týmové, ligové, místní, státní, národní a kontinentální úrovni. Přirozeně nejdůležitější a nejsledovanější jsou rekordy světové a olympijské.

Vcelku můžeme tedy konstatovat, že soudobý výkonnostní vrcholový sport je charakterizován důrazem na kvantifikaci. Vše, co může být definováno v dimenzích času, vzdálenosti, výsledku nebo skóre, je měřeno a zaznamenáváno. *Stopky hrají ve sportu klíčovou roli.*

3. Mládež a volný čas

Základní funkce volného času dětí a mládeže:

Při výchově dětí a mládeže jde o výchovu „komplexní“, o výchovu všech stránek osobnosti člověka. Jedná se tedy o vypěstování určitých vlastností, kterými se člověk realizuje ve volném čase. Již v dětství a dospívání musíme kultivovat v dítěti určité rysy i přímo ho v mnoha směrech naučit využít volný čas a tyto návyky uplatnit i v budoucím životě. Velmi důležitá je činnost dětí a mládeže v zájmových kroužcích, a je vhodné, když jich dítě postupně vystřídá několik. To může vytvořit základ pro jeho „vyžití“ ve volném čase v dospělosti.

Schematicky bychom mohli říci, že se jedná :

1. o výchovu dítěte ve volném čase,
2. o výchovu dítěte k prožívání volného času.

Výchova dítěte k prožívání volného času je velmi rozmanitá a jejími nejdůležitějšími úkoly je zejména :

- vychovat k optimálním formám odpočinku, naučit odpočívat;
- vychovat k určitým formám zábavy a to takovým, které odpovídají principům dnešní společnosti;
- vychovat k aktivnímu soužití se spoluobčany, ke správnému přátelství, kamarádství, příbuzenství, rodičovství.

Veškerá mnohotvárná činnost dětí a mládeže ve volném čase má v podstatě dvě základní funkce:

- formativně–výchovnou
- kompenzačně–rekreační (Lokajíčková, 1980, s. 56 – 57).

3.1 Formativně–výchovná funkce volného času dětí a mládeže

Formativně–výchovná funkce volného času se uplatňuje v každé aktivitě dětí a mládeže. Zatímco ve volném čase dospělého člověka dochází k jeho formování a výchově pouze v některých oblastech, z povahy ontogeneze vyplývá, že dítě je formováno neustále. Při formování se uplatňuje stálá interakce se společenským prostředím v širším smyslu, do kterého patří také kolektiv vrstevníků. Nemalý význam má také permanentní styk s přírodou a přírodními vlivy.

Formativní vlivy tvoří pestrou škálu nejrůznějších impulsů, elementárních podnětů, projevených citů, vlivů kamarádů a kamarádství. Formativně–výchovná funkce však nemusí mít vždy pozitivní význam. Někdy dochází k tomu, že dítě je formováno zápornými vlivy, například rozpad rodiny, špatný kolektiv, nedostatek soukromí apod. U dítěte dochází k frustracím, k projevům deprivace jako formy citového ochuzení a může být vychován neurotik či dokonce asociální živel. Moderní společnost na děti doslova chrlí veliké množství technických vymožeností, výsledkem toho může být vypěstování svérázné pasivity. Dítě se může stát pouhým obsluhovačem hracího automatu, sledovatelem televize, hráčem počítačových her.

Z komplexu formativních vlivů je nutno vydělit *výchovu* jako nejspecifičtější oblast formování. V přesném smyslu výchovou v pedagogice rozumíme tu oblast formování dítěte, která je v daném historickém vývojovém stupni maximálně *oproštěna od živelnosti* a která je co do možnosti společnosti *uvědomělá*.

Pokud hovoříme o jednotném působení všech výchovných činitelů, máme na mysli ten fakt, že se jejich úsilí nekříží, nebo že dokonce nedochází k disparátnímu působení např. rodiny a jiné instituce. Naproti tomu právě všestranný a specifický charakter výchovy ve volném čase vyžaduje, aby toto uvědomělé, jednotné úsilí bylo *rozmanité co do forem*, aby umožnilo dítěti autonomní rozhodování se pro tu či onu činnost. Právě oblast volného času musí vychovat u dítěte svobodu rozhodování, vypěstovat umění aktivní volby určité činnosti (Lokajíčková, 1980, s. 57 – 58).

3.2 Rekreačně–kompenzační funkce volného času dětí a mládeže

Činnost ve volném čase dětí musí být charakteristická jednotou obou funkcí, jež se neustále prolínají. Formativní a výchovná funkce se musí projevovat a prosazovat prostřednictvím zábavné činnosti, která dítě zrekreuje a naopak.

Zpravidla se klade důraz na aktivní charakter dětské rekreace. Tato skutečnost vyplývá ze základní fyziologické teorie aktivního odpočinku. Je dokázáno, že aktivní odpočinek je účinnější než pasivní. Aktivní zapojení je hodnotnější, účinnější a někdy právě pouze aktivní činnost je činitelem rozvoje osobnosti. Je zpravidla účinnější, když se dítě aktivně účastní hry, než když je pouhým divákem, je důležitější, když samy vystupují jako hudebníci či účastníci her nebo sportů, než když jsou pouhými pasivními konzumenty.

Realizace kompenzačně–rekreační funkce předpokládá splnění těchto podmínek:

1. *Změny druhu a charakteru činnosti*

Dítě, které řadu hodin sedí se soustředěnou pozorností ve školní lavici, může kompenzovat tuto činnost jedině jiným typem činnosti. Další prodloužení vyučování nevede k rozvoji osobnosti. Může naopak vést až ke stresovým stavům, které nadměrně zatěžují osobnost. Proti koncentraci nutné při výuce musí být prožívání volného času charakterizováno uplatněním fantazie; v aktivitách, které se dítěti líbí, přinášejí mu radost a uspokojení.

2. *Změna pobytu a fyzického prostředí*

Je nežádoucí, aby dítě trávalo čas mimo vyučování v lavicích a ve čtyřech stěnách stejné či podobné třídy. Uniformita prostředí vede k uniformitě ducha, je tudíž namířena proti mnohotvárnému rozvoji osobnosti. Předpokladem realizace volného času je možnost využívat různá prostředí, např. vlastní pokoj, herny, klubovny, hřiště, přírodu. Rozvoj osobnosti je tedy také podmíněn možností přisvojovat si různá prostředí.

3. *Změna společenského prostředí*

Změnou společenského prostředí rozumíme změnu sociální skupiny (kolektivu). Sociologie rozděluje skupiny na formální a neformální. Formální jsou ty, které si člověk nevolí, jsou utvořeny z vyšší moci. Do skupin neformálních lidí vstupují a vystupují dobrovolně dle svého rozhodnutí. Jestliže je školní třída formálním kolektivem, je její kompenzací neformální skupina přátel, parta apod. Volný čas je jen potud volný, pokud dítě a mladý člověk má možnost volit si kolektiv, vstoupit do vztahu s určitou skupinou osob či vystoupit z této skupiny. Jen tak se může rozvíjet bohatství citových vazeb, mravních a morálních závazků (Lokajíčková, 1980, s. 59 – 61).

3.3 Zájmové činnosti jako součást výchovy ve volném čase

Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.

Zájmy se podle obsahu dělí na zájmové činnosti *společenskovědní, pracovní–technické, přírodovědně–ekologické, estetickovýchovné, tělovýchovné, sportovní a turistické*. Významné místo dnes zauímají činnosti spojené s *výpočetní technikou*. Zájmy dětí se mění, řada kroužků, tradičních zájmových činností nemá dostatek zájemců, objevují se však nové zájmy podmíněné rozvojem techniky, ale i literaturou.

Charakteristika jednotlivých zájmových činností podle obsahu :

- *Zájmové činnosti společenskovědní* zahrnují činnosti, které vedou jak k poznání aktuálního společenského dění, tak i některých historických souvislostí. Pěstují vztah k vlasti, k mateřskému jazyku, k demokratickým a humanistickým tradicím našeho národa. Zaměřují se zejména na výchovu k vlastenectví, k partnerství a rodičovství, sběratelství a jazykovědě.

- *Zájmové činnosti pracovní-technické* napomáhají systematickému zdokonalování manuálních dovedností, obohacují vědomosti o technické poznatky a umožňují jejich aplikaci v praxi. Prohlubují zájem žáků o tvořivou práci, o přiměřenou účast na řešení současných problémů vědy a techniky. Rozvíjejí technické myšlení a představivost a napomáhají pochopit význam odborné kvalifikace v době rychlého rozvoje vědy a techniky.

- *Zájmové činnosti přírodovědné* vedou k prohlubování vědomostí o dění v přírodě, pěstují vztah k její ochraně. Rozvíjejí zájem o pěstitelství a chovatelství. Spontánní zájem dětí o živou a neživou přírodu a citový vztah ke všemu živému vede k formování pocitu morální odpovědnosti za ochranu přírody a vytváření správných postojů k životním hodnotám.

- *Zájmové činnosti estetickovýchovné* utvářejí a formují estetické vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím materiálním a kulturním hodnotám. Rozvíjejí výtvarné, hudební, literární, dramatické a hudebně-pohybové projevy a kulturu chování, výchovu vkusu a rozvoj tvořivosti.

- ***Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření*** přispívají k fyzické zdatnosti a psychické odolnosti. Pravidelné provádění těchto činností pomáhá řešit problém klesající tělesné zdatnosti dětí a mládeže. Přiměřená pohybová aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Možnost poznávat různé druhy sportu podněcuje děti k jejich aktivnímu provozování a ve značné míře přispívá k tomu, aby se pohyb stal i v dospělosti nezbytnou potřebou.

Oblast tělovýchovy je pro děti a mládež přitažlivá a ze zdravotního hlediska potřebná. Pro všeobecný rozvoj pohybových schopností je nutná všestrannost. Činnost by měla zahrnovat prvky atletiky, gymnastiky, sportovních her, turistiky, plavání, bruslení, lyžování a další sporty. Populární jsou netradiční druhy sportů, např. frisbee, aikido, lakros, taekwondo, florball, squash. Důležité jsou především činnosti, které je možno konat v přírodě, tomuto nejlépe vyhovuje turistika.

Mezi okruhy tělovýchovných, sportovních a turistických zájmových činností zařazujeme zejména:

- *kondiční cvičení s náčiním i bez něj, možno i s hudbou;*
- *průpravná a zdravotní cvičení;*
- *rytmická gymnastika a tanec;*
- *akrobacie;*
- *atletika;*
- *sportovní hry;*
- *drobné pohybové hry;*
- *sezónní hry a zábavy (plavání, bruslení, lyžování, sáňkování, pouštění draků);*
- *turistika pěší, vodní, cykloturistika;*
- *seznamování s životem a úspěchy známých sportovců;*
- *návštěvy a sledování sportovních soutěží;*
- *branné sporty (Pávková, 2002, s. 92 – 97).*

Volný čas dětí a mládeže je nutno zaplnit takovými činnostmi, které mají aktivní a pozitivní vliv na vytváření a formování jejich osobnosti, vedou k jejich uspokojení a seberealizaci a poskytují vhodnou protiváhu jejich školních povinností. Výše uvedené výčet těchto volnočasových aktivit nabízí každému dítěti, s ohledem na jeho zaměřenost a individuální zájmy, možnost tyto svoje potřeby realizovat. Nelze jednoznačně rozhodnout, která aktivita je pro rozvoj dítěte důležitější či přínosnější, ale jejich vzájemná kombinace může požadované cíle znásobit.

4. Sport jako prostředek socializace

Sport hraje výraznou úlohu při utváření společnosti v mnoha oblastech světa. Ovlivňuje život kolem nás a pro mnohé také život v nás. Nejsme však schopni dostatečně přesně postihnout rozdílný dopad sportovní a nesportovní socializační zkušenosti na celkovou úroveň života jednotlivce a společnosti, na povahu mezilidských vztahů a charakter dané kultury. Fungování sportu je možné zkoumat jen v určitém sociálním a kulturním kontextu. Sport je spíše místem socializační zkušenosti, než zdrojem odlišujících socializačních výsledků. Sport sám o sobě není příčinou změn v povahových rysech, postojích a chování. Působí vždy v součinnosti s vlivy daných specifíků, sociálních prostředí a širších souvislostí socializačních procesů (Sekot, 2003, s. 61).

4.1 Socializace

Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Lze ji chápat jako sociální interakční proces, který se uskutečňuje především sociálním učením, ale také nátlakem. Socializace se odehrává zejména v rodině, ve skupině vrstevníků a přátel, ve škole, prostřednictvím práce a hromadných sdělovacích prostředků. V průběhu socializace se objevuje určitá nesouměrnost. V prvním období převládá tlak společnosti a víceméně „pasivní“ přizpůsobení jedince změnou ve vlastní struktuře osobnosti. Zásahy do sociálního celku ve druhém období vzrůstá „aktivní podíl“ jedince, jímž působí na adaptaci sociálního celku vůči svým potřebám, hodnotám a normám (Kraus, 2001, s. 54).

Socializace vede k postupné přeměně člověka z biologické bytosti v bytost lidskou, a to vlivem sociálního prostředí, hry a práce. Jde o to, aby se jedinec naučil žít s druhými lidmi, efektivně s nimi kooperovat a komunikovat. Proces socializace je tedy vytvářením orientace v oblasti společenských hodnot, v jejich složitém systému. Patří sem například vytváření hodnot dobra a zla, pojetí slušného a neslušného, vytváření pracovních a hygienických návyků, zdokonalování pohybové a výrazové činnosti, příprava na manželství, rodičovství, stáří, vytváření světového názoru, správného

zacházení s předměty, jednání s lidmi, osvojování řeči, pravidel slušného chování a podobně.

Cílem socializace je vytvoření osobnosti, která se bude samostatně chovat tak, jako by byla pod stálým sociálním dohledem, pod stálou kontrolou (Kohoutek, 2002, s. 187).

Socializace není jednorázovou společensky separovanou akcí, ale celoživotním procesem. Nejúžeji je s tímto procesem spjata rodina. Rodiče zpravidla v rámci vlastních norem a hodnot usilují o to, aby se jejich dítě stalo samostatnou suverénní bytostí. V počátečních stádiích si jedinec právě zde uvědomuje příslušnost k pohlaví ve smyslu přiměřeného chování, postojů a aktivit. U chlapců se tak vzhledem ve vztahu ke sportu očekává maskulinní tvrdost, u dívek pak spíše něžnost a poddajnost. Hoši si mnohdy získávají vysoký osobní kredit na základě atletických schopností a sportovních dovedností, chladnokrevnosti a vytrvalosti. Děvčata odvozují svoje uznání a popularitu spíše vzhledem k ekonomickému zázemí, sociálním dovednostem a školnímu prospěchu (Sekot, 2003, s. 57).

4.2 Socializace sportem

Většina informací z oblasti socializace sportem naznačuje, že participace dětí na neformálních i organizovaných formách sportu je ovlivňována dostupností příležitostí, podporou rodinných příslušníků, kamarádů, nejbližší komunitou atd.

Ačkoli nemůžeme jednoznačně a prokazatelně potvrdit nebo vyvrátit přímý vztah mezi provozováním sportu a pozitivními socializačními dopady, je zřejmé, že žádoucí průběh socializačního procesu s vazbami na sport nepochybně souvisí. Přitom je třeba vzít na vědomí, že samotná fyzická zkušenost ještě sama o sobě nemusí být tím největším přínosem socializaci na půdě sportu. Být rychlejší než ostatní, trefit se do branky či vyhrát závod není z pohledu socializace zdaleka tak důležité, jako zpětná vazba od těch, kteří hrají v životě jedince důležitou roli. Právě prostřednictvím těchto vazeb a vztahů se utváří prakticky stimulativní chápání úspěchu a prohry, tedy kategorií dále rozvíjených a aplikovaných v každodenním životě mimo arénu sportu.

Postupná sportovní specializace a profesionalizace vrcholového sportu se projevuje i na průběhu procesu socializace. Pěstuje již v dětech „profesionální přístup“. Děti se učí

být mnohem více zaujati kvalitním sportovním výkonem a vidinou vítězství, než principy fair play a radosti z pohybu.

Děti ve většině vyspělých zemí vstupují na půdu organizovaného sportu již v raném věku. Možnosti jejich aktivní účasti se liší v závislosti na socio-ekonomickém statusu jejich rodin, typu rodiny, příslušnosti k pohlaví, místu bydliště či rasové příslušnosti.

Socializační důsledky jsou většinou utvářeny těsností a bohatostí vazeb na ostatní sportující a na dospělé, kteří sportovní život organizují (výchovný vliv trenérů).

Vztahy rodiče – děti mohou být v procesu účasti na sportovních činnostech ovlivněny jak pozitivně, tak negativně. Pokud dochází ke shodě motivů a očekávání, pak zpravidla dochází k posilování vzájemných vztahů. Pokud jsou však děti ze strany rodičů vystaveny neadekvátním tlakům a aspiracím, může naopak dojít k ohrožení či narušení těchto vztahů. Dospělí by měli podporovat děti v účasti jak na organizovaných, tak na neformálních spontánních aktivitách. První jsou jasně zaměřené na pravidla a výsledky, druhé na akční atraktivnost.

Vcelku lze nalézt *pozitivní socializační dopady sportu* především v pěstování schopností soutěživé akceschopnosti, uplatňování sportovních dovedností, pěstování osobní angažovanosti a utužování přátelských vazeb (Sekot, 2002, s. 29 - 32).

Socializace sportem je komplexní proces, který může přispívat i k reprodukci stávajícího výsadního postavení příslušnosti k pohlaví. Platí to zejména pro situaci, kdy muži koncentrují ve svých rukou rozhodující moc a výsady. Přitom však platí, že úspěch na poli sportu ještě nemusí být přímočaře reflektován úspěchem v ostatních oblastech osobního života. V mnoha případech je sport zdrojem uznání, obdivu (či dokonce závisti), ale souběžně může komplikovat utváření harmonizujících či čistě osobních vztahů.

Sport umožňuje vyvíjet nevšední fyzickou zdatnost, ale může zároveň vést k chronickým zdravotním problémům. Sportovní kariéra se mnohdy stává nikoli cílem, ale utilitárním prostředkem ekonomické prosperity a nedokáže přitom přispívat k přirozeně utvářené a osobnostně harmonizující sociální pozici a jí odpovídající sumě sociálních rolí (Sekot, 2003, s. 68).

4.3 Vliv rekreačního a výkonnostního sportu na procesy socializace

Rekreační sport – sport pro všechny

Rekreační sport zahrnuje pohybové aktivity, které jednotlivec realizuje ve volném čase, tj. po splnění svých pracovních a školních povinností a povinností spojených s normálním průběhem života. Je to činnost, která slouží k oddychu, relaxaci, ale i rozvoji a obohacení jednotlivce. Významnou charakteristikou sportu ze sociologického hlediska je skutečnost, že je jednou ze složek volného času. To znamená, že člověk se může podle vlastního uvážení věnovat sportu nebo jiným aktivitám. Jejich výběr závisí na konkrétních okolnostech a hodnotovém systému osobnosti. Paleta sportovních aktivit je velmi široká, počínaje sportovními hrami, např. tenis, fotbal, volejbal, přes turistiku, cykloturistiku, plavání a vodní sporty až po aerobic a bodybuilding (příloha, obr. č. 2).

Sport sehrává důležitou roli hlavně pro mládež. Věkovou skupinu mladistvých tvoří skupina lidí ve věku přibližně 14 – 25 let. Významným hlediskem procesu dospívání je osvojování si hodnot a norem společnosti – socializace. V období puberty mládež často zpochybňuje hodnoty dospělých, odmítá přijímat hodnoty svých rodičů a snaží se vytvořit vlastní subkulturu, která je odlišná a často ráda experimentuje s tím, co je zakázané. Proto je třeba této věkové skupině věnovat pozornost a zkoumat vlivy a možnosti sportování na procesy jejich socializace.

Účast dětí a mládeže na aktivním sportování má několik faktorů, které napomáhají procesu socializace – biologický, psychický a sociální. Pro děti a mládež je aktivní sportování předpokladem jejich zdravého fyzického a psychického vývoje. Mimo to je smysluplným využíváním volného času, které odvádí děti a mládež od mnohých negativních faktorů jako jsou drogy, alkohol, násilí a podobně.

Sportování posiluje schopnost vypěstovat si a dodržovat racionální režim dne tak, aby děti zvládly svoje školní a další povinnosti. Pohyb a fyzická zátěž jsou důležitým aspektem sebepoznávání člověka, poznání hranic svých možností a vlastního sebezdokonalování. Tvoří sociální a smyslovou zkušenost, vyvolávají emocionální zážitky, které obohacují osobnost. Sportovní zápoleň přispívá k rozvoji kreativity, hledání nových, neznámých způsobů řešení situací. Překonávání překážek podporuje formování volných vlastností, radost ze zvládnutí obtížných úkonů. Sportování napomáhá utvářet sociální kontakty, rozšiřuje horizont při hledání svého uplatnění ve společnosti (Leška, In Sekot 2003, s.111 a .n.).

Pozitivní úlohu sehrává i pasivní sport. Vynikající sportovci by měli být vzorem chování mladým lidem a výchovně působit na jejich vědomí. „*Ti, podobně jako jiní známí lidé, „křešou vzory“, co kladně motivuje mladého člověka. Odvádí ho od škodlivých návyků, podněcuje k pohybové aktivitě a vede k užitečnému trávení volného času*“ (Leško, 1998, s. 153).

Podle M. Charváta (2001) „*Sport umožňuje mnohostrannost osobního rozvoje zdraví, fyzické kondice, výsledků a vítězství. Přináší radost i zklamání, nadšení i smutek. Působí jako významný socializační a motivační faktor našeho konání. Při zachování komplexního chápání dimenze člověka jako fyzické, psychické a sociální bytosti můžeme potom z jasně vytyčeného cíle využívat sportovní pohybové aktivity ke zdokonalování člověka a tím přispívat k harmonickému rozvoji společnosti.*“

Výkonnostní a vrcholový sport

Osobitou kategorií tvoří výkonnostní, resp. vrcholový sport. Tento se realizuje organizovaně, na půdě sportovního klubu. Pro výkonnostní sport již nepostačuje příležitostné sportování, ale vyžaduje si pravidelnou účast na trénincích a závodech. Ze sociologického hlediska to znamená, že se sport stává *dominantní složkou volného času*. Vrcholový sport je druhem výkonnostního sportu, který se realizuje v rámci nejvyšších soutěží v dané zemi, resp. účasti v mezinárodních soutěžích a státní reprezentaci (příloha, obr. č. 7, 8, 9).

Sport se v tomto případě stává dominantní složkou nejen volného času, ale životního stylu sportovce vůbec. Sportovec je nucený podřídít celý svůj životní styl potřebám a požadavkům sportu, který znamená, že sport se stal pro sportovce povoláním, profesí a hlavním zdrojem jeho příjmů (Leška, In Sekot 2003, s.113).

Skutečnost, že různé druhy sportů poskytují téměř nesrovnatelné úrovně forem zkušeností a vyvolávají různé sociální a osobní dopady, je z hlediska podstaty socializačních procesů zcela přirozená. To, co probíhá na poli vrcholového sportu, je nepochybně odlišné od situace na půdě sportovních volnočasových aktivit. Vedle vrcholového a výkonnostního sportu, který je běžně spojován s elitním sportem a který úzce souvisí se sportem profesionálním, můžeme vymezit i sport klubový, rekreační, masový, alternativní, fitness sport, rizikový a dobrodružný či „adrenalinový“, požitkářský a kosmetický sport (Slepičková, In Sekot 2006, s. 61).

Je přirozené, že motivace, výkon a dopady těchto různě tělesně, časově, finančně a společensky odlišně náročných sportovních aktivit mají i různé socializační dopady. Z tohoto důvodu je žádoucí si tyto jednotlivé formy alespoň rámcově vymezit:

- *Klubový sport*, organizačně vázaný na sportovní kluby a federace, je charakteristický růzností motivů - soutěžní vzrušení, úsilí o maximální výkon, touha po relaxaci a potřeba společenských kontaktů.
- *Rekreační sport* je zaměřen na činnost ve volném čase, přináší současně odpočinek, zábavu a znovunabytí fyzických a psychických sil. Dominantním znakem je svobodně volený program vedoucí k relaxaci a rozvoj mezilidských vztahů (příloha, obr. č. 1, 5).
- *Fitness sport* je účelově zaměřen na tělesnou zdatnost, tedy na ty vlastnosti člověka, které lidem umožňují vykonávat tělesnou činnost s důrazem na aerobní a silové zdatnosti, pohyblivosti a žádoucích tělesných proporcí.
- „*Adrenalinové*“ *sporty* v sobě nesou silné znaky rizika a cílí k uspokojení touhy po dobrodružství a napětí při současném fyzickém výkonu. Jedná se o organizačně, technicky a finančně náročné sportovní činnosti (příloha, obr. č. 6).
- *Požitkářské sporty* jsou motivovány touhou po prožitku výjimečně, mají povahu exkluzivní zábavy a potěšení směřujícího ke zlepšení fyzické kondice či spíše fyzického vzhledu. Jsou také známy jako *S-sporty*. Tento pojem vznikl jako akronym slov začínajících anglicky na *s* (sun, sea, sand, show, sex, speed, satisfaction).
- *Kosmetický sport* je provázán se dvěma výše uvedenými formami a je jednostranně a programově zaměřen na dokonalý osobní vzhled budovaný na narcistické touze po krásné sexy postavě, sportovním a opáleném vzhledu, zdravě vypadajícím těle, na dojmu zdatnosti a přitažlivosti.

Uvedené dílčí formy sportu vykazují různou úroveň fyzické, organizační a finanční náročnosti. Jedno je však spojuje. Stojí vně hlavních forem sportu, kterým je dnes vrcholový výkonnostní sport a jsou provozovány ve volném čase, mimo rámec výkonu profese a bez programové primární zaměřenosti na výkon, vítězství nebo dokonce odměnu. Nepatří zpravidla k rozhodujícímu stimulujícímu socializačnímu prostředí, ale jsou významné právě jako výraz svobodně volené formy trávení volného času

a hodnotového směřování. Doplňují tedy pestrou mozaiku socializačního prostředí zejména ve smyslu výslednic jeho směřování (Sekot, 2006, s. 61 –62).

4.4 Socializační potenciál sportu

Klaus Heinemann shrnul socializační potenciál sportu do následujících bodů:

1. Normativní konformita a ritualismus

Sport vytváří ideální prostor na učení se sociálnímu chování, osvojování si sociálních norem. Má jednoznačně vymezené normy, pravidla hry, sankce vyplývající z jejich porušení. Působí tedy konformně na osvojování norem hlavně v případě dětí a mládeže. Děti ve věku 7 – 12/13 let, kdy začínají aktivně sportovat, jsou obzvláště citlivé k normám a hodnotám, mají tendenci je neochvějně a absolutně dodržovat. Prostřednictvím sportu může být tento efekt rituálního působení ještě posílen.

2. Frustrační tolerance a zatížení

Ve sportu nemůže zvítězit každý, ačkoliv o vítězství usilují všichni a není možné zvítězit vždy. Součástí sportovní přípravy je schopnost vypořádat se s porážkou, prohrou, zklamáním, selháním, nedát najevo své zklamání, rozčarování a zlost. Tato schopnost zvládnout porážku, vypořádat se s ní, využít ji k posílení sebedůvěry a sebevědomí může pozitivně působit v procesu socializace. Pokud sportovec nezvládá toleranční hranici porážky, může sáhnout k některým nepovoleným prostředkům obrany. Po dopingů, hledá chyby ve spoluhráčích nebo v rozhodčím. Tyto obranné mechanismy mohou působit v socializační rovině negativně.

3. Kompetence a rigidita

Sport je ve velké míře formalizovaný množstvím pravidel, organizačních norem, statusů, uspořádání v čase a prostoru. Proto se nemůže sportovec chovat spontánně. Sportování dětí a mládeže se uskutečňuje podle pravidel a v rámci, které vytvořili dospělí. Špičkoví sportovci vykazují podle výzkumů vysoký stupeň rigidity, jsou schopni často jen v omezené míře nacházet a využívat alternativní možnosti chování.

4. *Empatie a respektování hranic*

Sport má své vlastní zákonitosti, normy, hodnoty, vzory chování, které jsou promítnutím celospolečenských hodnot a norem a je možné je použít i v ostatních oblastech mimo sport, není je však možné automaticky přenášet do jiných oblastí života. Pokud nejsou hranice ostatních oblastí života dostatečně zřetelné, hrozí, že se podmínky a zkušenosti ze sportu budou mechanicky přenášet do jiných oblastí, což může být nebezpečné. Např. cyklista se chová na cestě jako závodník, sportovec vyžaduje sociální rovnost i v každodenním životě, neprojevuje dostatečnou ohleduplnost vůči ostatním, využije každou chybu a slabost ve svůj prospěch.

5. *Solidarita a etnocentrismus*

Vysoký stupeň sociální integrace členů sportovního týmu, týmová solidarita, silné ohraničení vůči jiným skupinám zabezpečují formování skupinové identity. Je to záruka formování vysoké solidarity a sociability, tedy schopnosti a připravenosti jednat kooperativně v sociální skupině, snažit se naplňovat její cíle a dodržovat normy. Ukazuje se, že sport nemá jednoznačný potenciál rozvoje a upevnění solidarity. Může se rozvinout taková forma solidarity, která v jiných oblastech sociálního života vede ke zostření sociálních konfliktů mezi různými skupinami až k etnocentrismu.

6. *Chápání demokracie*

Působení ve sportovním klubu může být školou demokracie, formovat její chápání, základní návyky a zručnosti, které jsou užitečné a potřebné v jiných oblastech života (získat organizační schopnosti, schopnost připravit a vést schůzi, připravit si vystoupení, získat většinu pro svůj návrh). Možnosti účasti jsou však vzhledem k tendenci oligarchizace omezené, zejména pro mládež. Současně s tím i zkušenosti z nedemokratických metod řízení v tomto malém kolektivu mohou vyvolat pocit frustrace, rozčarování a odvrácení se od politických rozhodovacích procesů ve společnosti vůbec. I angažovanost v činnosti klubu může vést k odpolitizování členů, akceptaci vládnoucí ideologie a status quo (Heinemann, 1998, s. 168 – 171).

Oblast sportu souvisí se sociálně pedagogickými otázkami přinejmenším ve dvou směrech. V první řadě jako významný nástroj socializace, z druhé strany jako nejfrekventovanější aktivita ve volném čase (především u dětí a mládeže) a také jako

součástí zdravého životního způsobu (v souvislosti s významnou úlohou pohybových aktivit), jehož utváření je jednou z hlavních oblastí a také cílů, jež si sociální pedagogika vytyčuje.

I když nemáme prokazatelné důkazy o přímém vztahu mezi provozováním sportu a pozitivními socializačními dopady, je zřejmé, že žádoucí průběh socializačního procesu s vazbami na sport nepochybně souvisí. Aktivní organizovaný sport má pozitivní socializační účinky, zvyšuje pravděpodobnost úplnější komplexnosti procesu socializace. Přispívá především k pěstování osobní angažovanosti, utužování přátelských vazeb, rozvoji soutěživé akceschopnosti, posiluje vůli, odvahu, učí prohrávat, podřídit se skupinovému zájmu.

Socializace sportem je ovlivněna:

- možnostmi a mezemi aktivní účasti
- podporou okolí
- přijetí úlohy potenciálního účastníka organizovaných forem sportu.

5. Stát a jeho zájem na rozvoji mimoškolních sportovních aktivit

Aby byl volný čas dětí a mládeže účelně a smysluplně vyplněn, musí být vytvořeny dostatečně široké možnosti pro jeho realizaci. Jednou z mnoha možností je využití služeb Středisek pro volný čas dětí a mládeže, která zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Nabízejí celou řadu zájmových kroužků s hudebním, manuálním, vědeckým a sportovním zaměřením. V souvislosti se zaměřením této práce na sportovní činnosti naplňující volný čas mládeže je nutné zmínit i další možnosti takového využití, a to především prostřednictvím různých organizovaných tělovýchovných jednot, sportovních klubů a oddílů. S ohledem na vykonání odborné stáže v jednom ze zařízení Střediska pro volný čas dětí a mládeže a ve spojitosti s „nahlédnutím do problematiky“ se pokusím charakterizovat Dům dětí a mládeže Matýsek v Napajedlech, městě, kde žiji.

5.1 Charakteristika DDM Matýsek Napajedla

DDM Matýsek Napajedla je zařízení pro využití volného času dětí, mládeže i jejich rodičů v Napajedlech a blízkém okolí. Činnost je orientována na činnost příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační, dále pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost, činnost táborovou, spontánní, individuální práci s talenty a poskytování odborné pomoci zdejším školám a školským zařízením i na poskytování služeb organizacím a jednotlivcům. Je určena pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky, rodiče, popř. další osoby bez ohledu na místo jejich trvalého bydliště.

Pravidelná činnost je organizována ve stálých zájmových útvarech. Touto činností se rozumí pravidelně se opakující činnost zájmových útvarů dětí, mládeže a dospělých, které mají stálou členskou základnu a pravidelně se scházejí ke své činnosti.

Příležitostná zájmová činnost zahrnuje širokou nabídku pestrých aktivit, které nejsou organizovány jako trvalé nebo pravidelně se opakující činnosti a které jsou určeny širokému spektru zájemců, např. besedy, přednášky, exkurze, kulturní a sportovní akce, krátkodobé akce, výlety, jednorázové kurzy, koncerty a další kulturní programy. Spontánní aktivity jsou významným nástrojem působení na děti a mládež, kdy rozhodujícím činitelem je šíře a pestrost nabídky.

Co se týká materiálních podmínek, DDM Matýsek Napajedla není vlastníkem nemovitosti, svoji činnost provozuje v objektu základní školy, majitelem budovy je město Napajedla. DDM Matýsek Napajedla je zařazen do sítě škol a školských zařízení a je dotován ze státního rozpočtu. Jako příspěvková organizace zřízená obcí hospodaří dle zřizovatelem schváleného rozpočtu.

DDM Matýsek hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a peněžními prostředky přijatými z rozpočtu svého zřizovatele a kraje, dále pak s prostředky svých fondů, s peněžními dary od fyzických a právnických osob. Zřizovatel, tj. město Napajedla, poskytuje příspěvek na provoz v návaznosti na výkony nebo jiná kritéria potřeb. Při doplňkové činnosti může DDM Matýsek použít zisk ve prospěch hlavní činnosti (<http://www.ddmnap.zlinaldu.cz>).

5.2 Konkrétní možnosti sportovního vyžití v DDM Matýsek

V této části práce, s ohledem na problematiku sportu jakožto jednoho z jevů volného času mládeže, uvedu konkrétní kroužky DDM Matýsek s jejich charakteristikami:

1. Florbal – o tento sport je obrovský zájem hlavně díky dobré práci tohoto kroužku. Florbal se začal v DDM Matýsek provozovat na vyšší úrovni na základě kvalitně vypracovaného projektu, z jehož prostředků byla pořízena špičková výbava pro celé družstvo, která umožnila zúčastnit se několika turnajů. Tento kroužek nabízí jednou měsíčně florbalový turnaj, příležitostně víkendové soustředění pro členy kroužku (příloha, obr. č. 10).
2. Fotbal – příprava umožňuje vstup do fotbalového světa nejmenším dětem a připravuje je pro pozdější aktivní činnost v tomto sportu. Zůstává otázkou, zda fotbalová příprava zůstane nadále pod DDM Matýsek nebo přejde pod Tělovýchovnou jednotu Fatra Napajedla.
3. Odbíjená – podobně jako fotbalová příprava, má konkurenci v místním napajedelském oddílu odbíjené. I přes tuto skutečnost probíhá s trenéry oddílu dobrá spolupráce a komunikace, plánovány jsou společné akce s cílem přiblížit tento sport nejširší veřejnosti.

4. Sebeobrana – tento kroužek zajišťuje Svaz bojového umění ze Zlína a má tradičně vysokou úroveň. V nedávné době byli osloveni instruktoři výcviku sebeobranu Policie České republiky Okresního ředitelství ve Zlíně a požádání o spolupráci při vedení tohoto kroužku. Vyjádření k této věci bylo však negativní. Policisté ve služebním poměru musejí mít k takové činnosti (prováděné za úplatu) povolení služebního funkcionáře a navíc tato činnost nesmí mít znaky společné s činností prováděnou v rámci jejich služebního zařazení a specializace. Bezúplatně kroužek také nelze vést, neboť DDM musí ze zákona odměnit, i když jen minimální mzdou, také externí pracovníky. Kompromisně bylo ze strany Policie České republiky přislíbeno uspořádání ukázek týkajících se práce a prezentace policie v rámci významných výročí, dětského dne apod.
5. Stolní tenis – kroužek v poslední době zaznamenal výrazný propad v počtu členů. Na vině může být špatná organizace schůzek, žáci jsou nevhodně výkonnostně rozděleni, a proto lze těžko skloubit trénink začátečníků a pokročilých.
6. Střelecký – prochází určitými změnami v souvislosti s odchodem dřívějšího a nástupem nového vedoucího. Předpovědi o úpadku tohoto kroužku se nepotvrdily, opak se stal pravdou a přihlásilo se velké množství zájemců. Kroužek je aktivní a nový vedoucí snaživý. Zúčastnili se nejedné soutěže se zajímavým umístěním. Vedoucí prezentuje svoji činnost na veřejných akcích, tím vlastně nenásilně provádí nábor do příštích let. Vzhledem k počtu zájemců se uvažuje o jejich rozdělení do dvou skupin. Činnost tohoto kroužku je závislá na vybavení kvalitními puškami. V současné době jsou mnohé již zastaralé, a proto je nutno nalézt prostředky na jejich revitalizaci.
7. Šachy – hraní šachů je sportovní odvětví, které nevyžaduje příliš pohybu, ale o to více myšlení. Proto se nehodí pro každého. Ideální je kombinace s některým pohybově aktivnějším kroužkem.
8. Turistický – nabízí možnost zúčastnit se společných výletů do okolí blízkého i vzdáleného. Kromě pohybu na čerstvém vzduchu přináší možnost poznávat i nová místa, než jaké dětem nabízí jejich domov. Výlety jsou vždy obohaceny o návštěvu nějaké pamětihodnosti, historické památky, hradu apod.

9. Sportík – je určen žákům, kteří nepreferují jeden druh míčového sportu. Nabízí tedy sportovní a herní činnosti od basketbalu přes vybíjenou, malou kopanou, florbal až po jednoduché hry nebo tzv. opičí dráhy s využitím náradí v tělocvičně.

5.3 Finanční rozpočet a jeho vliv na fungování zařízení

Jak uvedla Ing. Eva Přikrylová, ředitelka DDM Matýsek Napajedla, část finančních prostředků plyne z krajského úřadu, konkrétně na pokrytí mezd zaměstnanců. V nedávné době však došlo k výraznému snížení této částky i přes zachovaný počet interních a externích pracovníků. V současné době jsou externí pracovníci (vedoucí kroužků) odměňováni na hranici minimální zákonem stanové výše mzdy.

Na požadavky týkající se dalších finančních prostředků pro chod a rozvoj DDM Matýsek krajský úřad nebere zřetel a svůj postoj odůvodňuje tím, že plnit tyto požadavky je věcí zřizovatele, tedy města Napajedla. Avšak zřizovatel není schopen z větší části tyto požadavky plnit, neboť možnosti města jsou omezeny rozpočtem. Tím dochází k situaci, kdy není možno provozovat všechny zájmové útvary a je nutno rozhodnout, které budou muset svoji činnost ukončit.

Kritérii při rozhodování o zrušení nebo omezení činnosti kroužků jsou materiálová náročnost a místo kde se konají. Nejblíže ke zrušení (omezení) bude pro svoji náročnost v potřebě materiálu a vybavení kroužek Keramická dílna (hrnčířská hlína, hrnčířské kruhy, vypalovací pec, elektrická energie), kroužek Computer pro svoji náročnost v oblasti technického vybavení a z kroužků se sportovním zaměřením to budou ty, které vyžadují drahé materiální vybavení a určité konkrétní prostory (např. florbalové vybavení, ochranné pomůcky, vzduchové pušky, nájem tělocvičny a střelnice).

Takové řešení se však rozchází s cíli a zájmy tohoto zařízení a současně výrazně omezuje možnosti zájemců o účast v těchto útvarech. Ze zcela pochopitelných důvodů se vedení DDM Matýsek snaží tyto tendence zastavit a zabránit výše uvedeným rozkladným jevům. Prvním a zřejmě nejjistějším způsobem získávání pravidelných příjmů na provozování kroužků je zvýšení poplatků pro jejich účastníky. Toto řešení je na jedné straně velmi jednoduché a nevyžaduje příliš aktivity a kreativity jeho vydavatelů, na straně druhé však vyvolává oprávněnou nevoli koncových subjektů, tedy

rodičů dětí. Reakce rodičů dětí, zejména těch ze sociálně slabších rodin, nemůže být jiná než taková, že své děti z kroužků odhlašují zcela, nebo jim umožňují navštěvovat kroužky jen některé.

Další možností, která však není vždy jistá z hlediska dosažení potřebných finančních nebo materiálních prostředků k chodu zařízení, je sponzorování. Vedení DDM Matýsek oslovuje představitele regionálních podnikatelských subjektů s žádostí o sponzorování některých činností nebo o poskytnutí konkrétních věcných prostředků. Dalo by se předpokládat, že poskytnutí uvedených prostředků zařízení, které vede a podporuje děti a mládež k účelnému a zdravému způsobu trávení volného času, bude těmito subjekty podporováno. Skutečnost je ale přes všechna očekávání jiná. Zástupci DDM Matýsek se setkávají ve větší míře se zamítavými postoji.

5.4 Shrnutí a prognóza do budoucnosti

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že stát a společnost nemá snahu podporovat mimoškolní výchovu dětí a mládeže. Nelze konstatovat, že je nepodporuje vůbec, ale vzhledem k dnešní době, sociálním, ekonomickým a mravním poměrům naší společnosti, je podpora přinejmenším nedostatečná. Musíme si uvědomit že to, co do dnešní mládeže „vložíme“, se později zákonitě projeví v celé společnosti. A to nejen ve smyslu kladném, ale i záporném. Nejde jen o to aby děti „někde byly“, ale především o to, aby svůj volný čas trávily smysluplně, účelně, aby si uvědomovaly správné hodnoty a tyto si s sebou „braly“ do dalšího života a v jejich duchu později samy vychovávaly své děti. Zaměstnat děti a mládež v kroužcích bez ohledu na to, zda sportovních nebo zájmových, je i výrazným krokem ke zvýšení prevence kriminality mládeže.

Budeme-li vycházet ze skutečnosti, že DDM Matýsek navštěvuje v průměru 800 dětí ve věku do 14 let, kteří zde stráví průměrně 3 hodiny za týden, dospějeme k následujícímu výsledku. Celkový počet hodin strávených těmito dětmi činnostmi v kroužcích je 2400 týdně, což znamená přibližně 9600 hodin měsíčně. Pokud tyto hodiny vyložíme negativně, tedy v tom smyslu, že oněch 9600 hodin budou tyto děti trávit „na ulici“ vymýšlením různých „lotrovin“, kouřením a vandalismem, musíme počítat s výrazným nárůstem kriminality mládeže se všemi jejími dopady na společnost.

A to se pohybujeme v obci s 10 tisíci obyvateli. Cílem státu a společnosti by měla být snaha o co největší „zaměstnanost“ mládeže v těchto mimoškolních aktivitách a tuto snahu co nejvíce podporovat. Zde se opět potvrzuje staré pravidlo, uplatňované v každém věku: *“Kdo si hraje, nezlobí.”*

6. Projekty rozvoje sportu a vytváření podmínek k jeho realizaci

V loňském roce bylo v DDM Matýsek uspořádáno pracovní jednání Skupiny prevence kriminality mládeže v Napajedlích, kde vystoupila velitelka Městské policie v Napajedlích se svými poznatky mapujícími patologické chování napajedelské mládeže. Hovořila o kouření, požívání alkoholických nápojů a projevech vandalismu. Policie České republiky a Městská policie se zaměřují na potlačení těchto jevů, avšak převážně z pozice donucení složkami státní správy a samosprávy.

6.1 Současná situace

Optimálním řešením výše uvedené situace není jistě proces, při němž sociální odbor zpravuje rodiče o vystupování jejich dítěte a ani zásah dalších věcně příslušných státních orgánů. Správná cesta k vyřešení těchto problémů je jediné účinná prevence. K prostředkům prevence můžeme zařadit fungování a práci i DDM Matýsek.

Obsazenost kroužků vystihuje zájem o pravidelnou činnost v DDM. Podle statistik jsou v kroužcích nejméně zastoupeni žáci ve věku 13 – 16 let. Je zřejmé, že označení „nejvíce ohrožená skupina“ náleží právě těmto žákům a o něco více chlapcům. Přestože DDM Matýsek nabízí ve svých kroužcích rozličné činnosti, které jsou určeny i této skupině dětí a mládeže, je rok od roku větším problémem získávat tyto žáky do kroužků. Vyvstává otázka, jak získat tuto skupinu mládeže pro účast na více či méně organizované činnosti, a tak předcházet jejich škodlivému chování.

6.2 Návrh řešení

Podle prezentovaného názoru Miroslavy Novákové, zástupkyně ředitelky DDM Matýsek, je organizovaná činnost pro „náctileté“ tím nejdopudivějším, co jim může být nabídnuto. Chtějí se bavit, chtějí se scházet, hráli by hry, tancovali, ale nic z toho nebudou chtít provozovat v kroužku, který bude mít přesný termín schůzek jednou týdně.

Řešením je zřízení klubu, tzv. „nizkoprahového centra“, do nějž by mohli docházet zcela nahodile, a snad i anonymně. Musel by však poskytovat dost lákadel pro to, aby byl pro tuto mládež stále atraktivním, příjemným a přitom bezpečným místem. Na

základě této vize byli formou ankety osloveni žáci 8. a 9. ročníků. Cílem bylo zmapovat, jak dalece se liší představy vychovatelů, pedagogů a představitelů policie o trávení volného času mládeže s představami jich samotných. V první části ankety žáci vyplňovali tzv. „tvrdá data“, to je věk, bydliště, pohlaví apod. Ve druhé části vyplňovali tzv. „měkká data“, zejména co jim ve městě chybí, jaké činnosti by uvítali pokud by byl zřízen klub, zda postrádají hřiště a pro jaký sport. Mohli také navrhnout, které aktivity pro mládež nejsou v Napajedlích zastoupeny vůbec.

Anketa „Volný čas mládeže“ proběhla v prvních měsících roku 2007 u žáků základních škol ve věku 14 – 16 let (8. a 9. třídy). Zúčastnilo se jí z obou napajedelských škol celkem 167 žáků, z toho 81 dívek a 86 chlapců. 109 dotazovaných bydlí v Napajedlích a 58 je dojíždějících. Zhruba 60 % žáků se vyjádřilo kladně ke zřízení klubu pro mládež, zbytek k realizaci skateparku. Mezi dalšími návrhy, co by žáci ve městě přivítali, bylo zmiňováno koupaliště, veslařský oddíl (obcí Napajedla protéká řeka Morava), umělé kluziště, hudební klub, diskotéka, čajovna, kavárna, internetová kavárna, větší knihovna a čisté veřejné WC.

Průzkum dokazuje, že zřízení nízkoprahového centra pro mladé by bylo věkovou skupinou 14 - 16 let maximálně vítáno. Dotazník také vypovídá o potřebě zamyslet se nad možnostmi realizace areálu pro skating, nabízí se otázka, zda by bylo přínosné vytvořit zde např. lezeckou stěnu. Předpokladem pro zahájení aktivit v této oblasti je zjištění, zda jsou ve městě lokality a prostory, které by tomuto účelu vyhovovaly. Další nezbytnou podmínkou je získání finančních prostředků na uskutečnění plánů. Získání peněz sponzorstvím od podnikatelských subjektů v Napajedlích je, jak jsem již uvedl výše, nejen nesnadné, ale především takto získané obnosy pokryjí náklady jen z malé části. Je tudíž nezbytné pátrat po nabídkách dotací a grantů se stejným zaměřením a především vypracovat kvalitní projekt, který by měl naději na úspěch, což není snadné.

6.3 Program Partnerství 2007

V duchu této vize a na základě výsledků průzkumu vypracovaly zástupkyně města Napajedla, starostka Ing. Irena Brabcová, a velitelka Městské policie v Napajedlích a současně manažerka prevence kriminality, Denisa Kalmárová, projekt „*Volný čas – náctiletých - Skatepark*“. Hlavním cílem projektu bylo vytvořit místo pro aktivní setkávání „teenagers“, kteří tvrdí, že jsou „příliš staří na to, aby si hráli“, místo pro mladé lidi žijící v tzv. „zemi nikoho“, to znamená někde mezi dítětem a dospělým a procházející obdobím plným fyzických a psychických změn, kdy chlapci a děvčata hledají svoji vlastní identitu. Záměrem předloženého projektu bylo zapojit do sportovních aktivit ve městě Napajedla zejména ohrožené skupiny dospívajících dětí a mládeže, kteří nemají zájem o klasické sportovní aktivity. Cílovou skupinou jsou potenciální pachatelé trestných činů – skupiny dospívajících dětí a mládeže naplňující svůj volný čas deliktními aktivitami. Tento projekt má zajistit nejen možnost nezávazného sportovního vyžití mládeže, ale vytváří taktéž podmínky pro prevenci sociálně patologických jevů a kriminality páchané mládeží, které z velké části pramení z nudy a neschopnosti „zabavit se“ zdravým způsobem. Na jedné straně tak stojí zdravé sportovní vyžití mládeže podle vlastních představ a na straně druhé zabránění vzniku vážných majetkových a jiných společenských škod.

Tento projekt byl s odůvodněním požadavků a návrhem realizace jako součást Programu Partnerství 2007 zaslán k prostudování Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky s „Žádostí o státní účelovou dotaci“. Po zhodnocení projektu výše uvedeným odborem obdrželo město Napajedla státní účelovou dotaci ve výši 445.000,- Kč na vybudování tohoto skateparku. V současné době je již tento skatepark vybudován a slouží svému účelu (příloha, obr. č. 3, 4).

7. Výzkum zaměřený na vztah a postoje mládeže ke sportu

Cílem výzkumu bylo zjistit a ověřit postoje a vztahy dnešní mládeže ke sportu a tělesným aktivitám, četnost a rozsah jejich provozování, jejich preference a kritéria při výběru sportu, jejich životní vzory, názory na úlohu a smysl sportu a vyjádření názoru na roli sportu při rozvíjení konkrétních povahových vlastností.

Při sestavování výzkumu byly stanoveny čtyři základní cíle, které měly nastínit odpověď na otázky týkající se přístupu současné mládeže k volnočasovým aktivitám a především na podíl sportu při těchto činnostech. Výzkum byl proveden formou dotazníku, ve kterém respondenti písemně odpovídali na kladené otázky.

7.1 Cíle, charakteristika a metody výzkumu

Stanovené cíle výzkumu:

1. Zjistit, zda jedinec aktivně sportuje, pokud ano, tak jestli se věnuje sportu individuálnímu nebo kolektivnímu a kolik času věnuje tělesným aktivitám.
2. Zjistit vzory a životní cíle dnešní mládeže.
3. Zjistit názor mládeže na smysl a úlohu sportu, jeho podíl na socializaci.
4. Zjistit soubor povahových vlastností, které sport dle názoru mládeže rozvíjí.

Charakteristika výzkumného vzorku

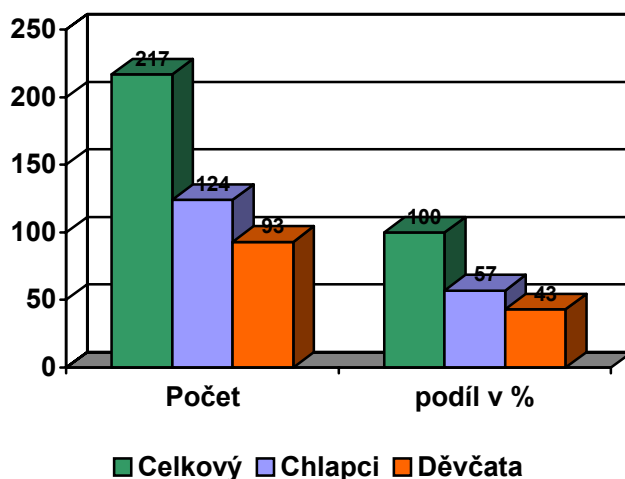
Ke zjištění odpovědí na výše kladené otázky byla vypracována formou dotazníků anketa vztahující se k tělesné výchově, sportu, pohybovým aktivitám a postojům mladé generace k těmto jevům. Tato anketa byla provedena mezi studenty Střední odborné školy a Středního odborného učiliště v Otrokovicích, a to v celkem 10 třídách různých ročníků. Vzor tohoto dotazníku je uveden v příloze č. 1.

Dotazováno bylo celkem 217 studentů ve věku od 15 do 19 let. Z tohoto počtu bylo 124 chlapců, což činí 57% dotazovaných a 93 děvčat vyjádřených zbylými 43%.

Tabulka 1 Počet a rozdělení dotazovaných podle pohlaví

	<i>Celkem</i>	<i>Podíl v %</i>
	217	100
<i>Chlapců</i>	124	57
<i>Děvčat</i>	93	43

Obrázek 1 : Graf znázorňující počet a rozdělení dotazovaných podle pohlaví

Použité metody

Pro sběr dat jsem použil metodu dotazníku. Dotazník je metodou určenou k získávání údajů pomocí písemných otázek. Použil jsem jej k získávání dat od více osob současně, jedná se tedy o anketu. Vyplňování dotazníků jsem se aktivně účastnil z důvodu uvedení respondentů do problematiky, objasnění cíle a účelu tohoto výzkumu, vysvětlení postupu při vyplňování dotazníku, vyřešení případných nejasností a zaručení anonymity. Vyplnění dotazníku v jedné třídě zabralo asi 30 minut. Dotazník obsahuje soubor otázek různého typu, jimiž jsem zjišťoval jak tzv. „tvrdá data“ (pohlaví, věk), tak i tzv. „měkká data“ (názory, postoje, zkušenosti apod).

V dotazníku jsem použil:

1. otázky uzavřené alternativní umožňující odpovědi ANO, NE ,
2. otázky uzavřené výběrové, u nichž je respondentem vybírána jedna odpověď z několika navržených,
3. otázky otevřené, které umožňují větší možnost volby odpovědí a vyjádření názorů a postojů.

Většina otázek použitých v dotazníku byly otázky uzavřené, a to především proto, že umožňují relativně nejsnadnější zpracování a vyhodnocení.

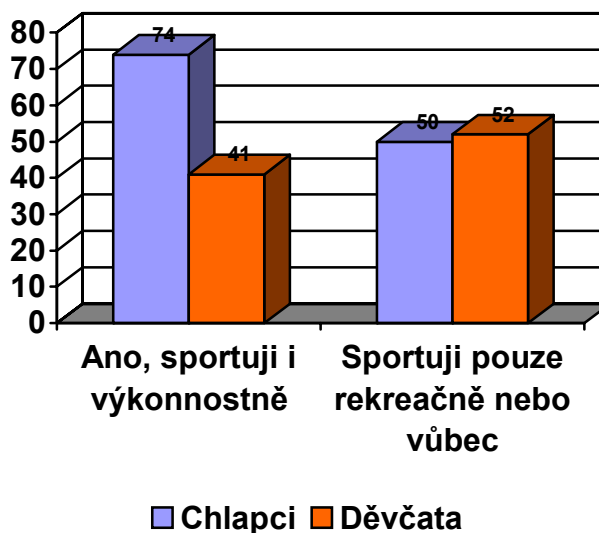
7.2 Analýza a interpretace výsledků

V úvodu dotazníku jsem zjišťoval, kolik respondentů výkonnostně provozuje nějaký sport – v oddílu, tělovýchovné jednotě či jiné obdobné organizaci. Kritériem tedy byla organizovanost a pravidelnost. Tuto skupinu jsem si pracovníčně nazval „výkonnostní sportovci“ a zbytek, tedy ty, kteří buď nesportují vůbec nebo sportují pouze rekreačně mimo organizované subjekty, jsem nazval „rekreační sportovci“. Vyhodnocoval jsem zvlášť chlapce a zvlášť dívky a nakonec obě hodnoty vyhodnotil průměrně. Kladně odpovědělo 74 chlapců, což je 60% a 41 dívek, což je 44%. Průměrně tedy organizovaně sportuje 53% dotazovaných mladých lidí.

Tabulka 2 Podíl výkonnostních a rekreačních sportovců

	<i>Ano, sportuji i výkonnostně</i>	<i>Sportuji pouze rekreačně nebo vůbec</i>
<i>Chlapci (%)</i>	74 (60)	50 (40)
<i>Děvčata (%)</i>	41 (44)	52 (56)

Obrázek 2 : Graf podílu výkonnostních a rekreačních sportovců

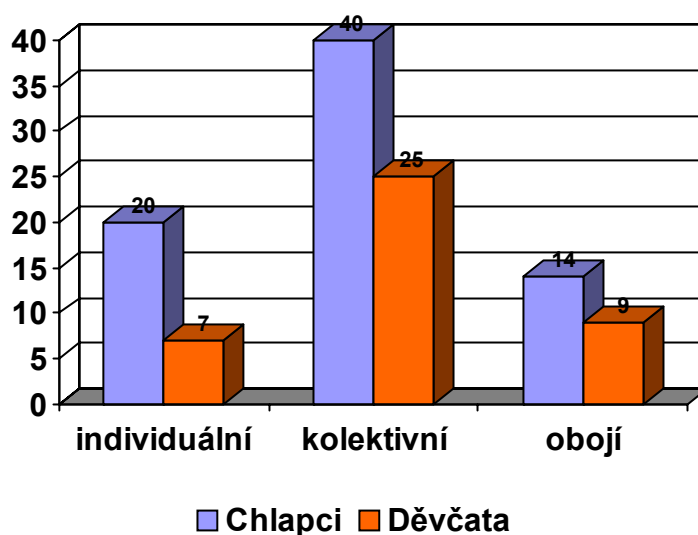
Další otázka se vztahovala k výše vyhodnocené otázce. Hodnotil jsem účast „výkonnostních sportovců“ v individuálním nebo kolektivním sportu, popřípadě v obou sportech. Opět jsem zvlášť vyhodnocoval chlapce a zvlášť dívky a nakonec obě hodnoty

vyhodnotil průměrně. Z dotazovaných chlapců se individuálnímu sportu věnuje 20, což je 27%, kolektivnímu 40, což je 54% a oběma sportům 14, což je 19%. Z dotazovaných dívek se individuálnímu sportu věnuje 7, což je 17%, kolektivnímu 25, což je 61% a oběma sportům 9, což je 22%. Průměrně se tedy individuálnímu sportu věnuje 23%, kolektivnímu 57% a oběma druhům sportů 20%.

Tabulka 3 Podíl účasti mládeže na individuálním a kolektivním sportu

	<i>Provozují sport</i>	<i>Počet</i>	<i>Podíl v %</i>
<i>Chlapci</i>	individuální	20	27
	kolektivní	40	54
	obojí	14	19
<i>Děvčata</i>	individuální	7	17
	kolektivní	25	61
	obojí	9	22

Obrázek 3 : Graf podílu účasti mládeže na individuálním a kolektivním sportu

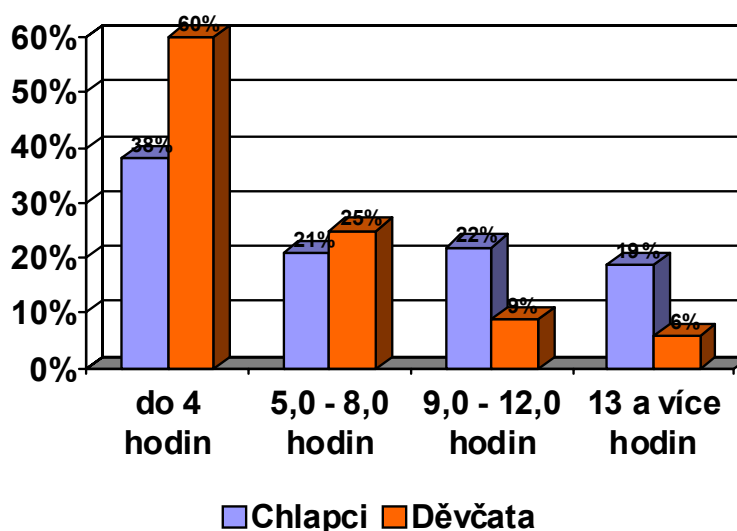
V další otázce jsem zjišťoval počet hodin v průběhu jednoho týdne, které jsou respondenty věnovány sportu nebo obdobným tělesným aktivitám. Abych dosáhl

určitého konkrétního odlišení počtu takto stráveného času, odstupňoval jsem odpovědi do čtyř skupin. První skupina byla vymezena 0-4 hodinami, druhá 5-8 hodinami, třetí 9-12 hodinami a čtvrtá 13 a více hodinami za týden. Dále byli hodnoceni zvláště chlapci a dívky a celkový průměr. Výsledky byly následující: v první kategorii (0-4) bylo 47 chlapců, což je 38% a 56 dívek, což je 60%, průměr činí 47%, ve druhé kategorii (5-8) bylo 26 chlapců, což je 21% a 23 dívek, což je 25%, průměr činí 23%, ve třetí kategorii (9-12) bylo 27 chlapců, což je 22% a 8 dívek, což je 9%, průměr činí 16% a v poslední čtvrté kategorii (13+) bylo 24 chlapců, což je 19% a 6 dívek, což je 6%, průměr činí 14%.

Tabulka 4 Počet hodin/týden věnovaným sportu (tělesným aktivitám)

	<i>Počet hodin věnovaných sportu za týden</i>			
	<i>0 – 4</i>	<i>5 – 8</i>	<i>9 - 12</i>	<i>13 a více</i>
<i>Chlapci</i>	47	26	27	24
<i>Podíl v %</i>	38	21	22	19
<i>Děvčata</i>	56	23	8	6
<i>Podíl v %</i>	60	25	9	6

Obrázek č. 4 : Graf podílu počtu hodin/týden věnovaným sportu (tělesným aktivitám)

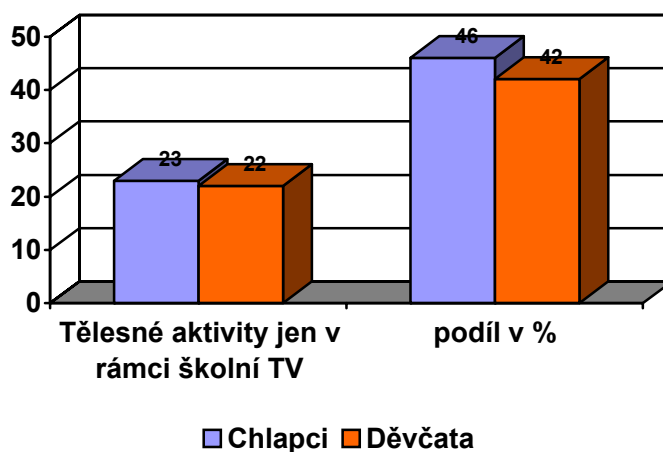
V následujícím dotazu jsem zjišťoval, kolik respondentů z řad „rekreačních sportovců“ (vysvětleno v otázce č. 1) provozuje tělovýchovné a sportovní aktivity jen

v rámci povinné školní tělesné výchovy. Do tohoto dotazu nebyli započítáni „výkonnostní sportovci“, neboť z logiky věci vyplývá, že tito dané kritérium nesplňují. Opět byli hodnoceni chlapci a dívky odděleně a poté celkový průměr. Z počtu 50 „rekreačních sportovců“ – chlapců odpovědělo kladně 23, což je 46% a z počtu 52 dívek odpovědělo kladně 22, což je 42%, průměr činí 44%.

Tabulka 5 Sportovní aktivity provozované jen v rámci školní TV

	<i>Tělesné aktivity provozují jen v rámci školní TV</i>	<i>Podíl v %</i>
<i>Chlapci</i>	23	46
<i>Děvčata</i>	22	42

Obrázek č. 5 : Graf vyjadřující sportovní aktivity provozované jen v rámci školní TV

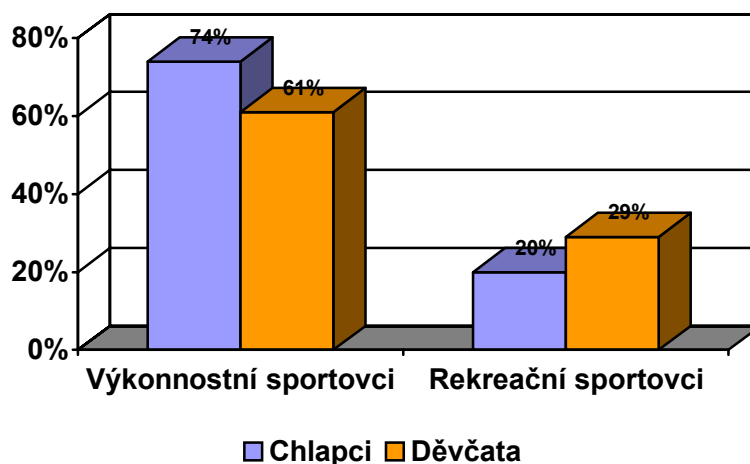
V další otázce jsem se zabýval podílem volného času stráveným provozováním tělesných aktivit (sport, hra, turistika, brusle, skateboard apod.) a času stráveným jinými kulturními činnostmi (kino, divadlo, televize, internet apod.). Otázka byla formulována tak, aby byl zjištěn podíl dotazovaných, kteří preferují a tráví více volného času tělesnými aktivitami. Byli hodnoceni zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr. Vyhodnocení ukázalo, že volný čas vyplňuje převážně tělesnými aktivitami z řad „výkonnostních sportovců“ 55 chlapců, což je 74%

a 25 dívek, což je 61% a z řad „rekreačních sportovců“ 10 chlapců, což je 20% a 15 dívek, což je 29%. Průměr všech kategorií činí 46%.

Tabulka 6 Podíl volného času věnovaného sportovním aktivitám

<i>Ve svém volnu trávím více času sportováním než provozováním jiných kulturních činností</i>		
	<i>výkonnostní sportovci</i>	<i>rekreační sportovci</i>
<i>Chlapci</i>	55	10
<i>Podíl v %</i>	74	20
<i>Děvčata</i>	25	15
<i>Podíl v %</i>	61	29

Obrázek č. 6 : Graf podílu (%) volného času věnovaného sportovním aktivitám

Další položená otázka byla zaměřena na zjištění vzorů dnešní mládeže. Na výběr byly uvedeny: „sportovní hvězda“, „herecká celebrita“, „populární zpěvák“ a „jiná osobnost“. Všechny tyto možnosti, vyjma poslední nespecifikované, spadají do okruhu „celebrit“; cílem bylo zjistit a vyhodnotit především vzory náležející do první kategorie, tedy sportovních hvězd. Hodnoceni byli zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“,

chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr.

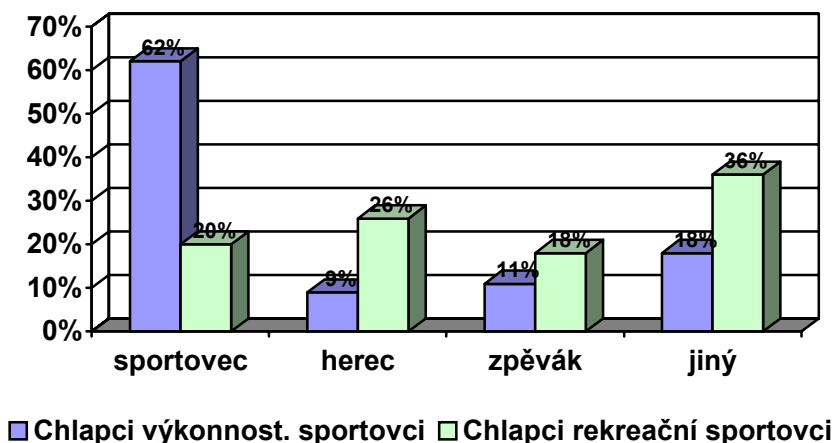
Vyhodnocení ukázalo, že:

1. „sportovní hvězda“ je vzorem pro 46 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 62%, pro 10 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 20%, pro 12 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 29% a 3 dívky z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 6%. Průměrně je „sportovní hvězda“ vzorem pro 30% respondentů.
2. „herecká celebrita“ je vzorem pro 7 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 9%, pro 13 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 26%, pro 12 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 29% a 25 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 48%. Průměrně je „herecká celebrita“ vzorem pro 28% respondentů.
3. „populární zpěvák“ je vzorem pro 8 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 11%, pro 9 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 18%, pro 11 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 27% a 18 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 35%. Průměrně je „populární zpěvák“ vzorem pro 22% respondentů.
4. „jiná osobnost“ je vzorem pro 13 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 18%, pro 18 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 36%, pro 6 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 15% a 6 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 11%. Průměrně je „jiná osobnost“ vzorem pro 20% respondentů.

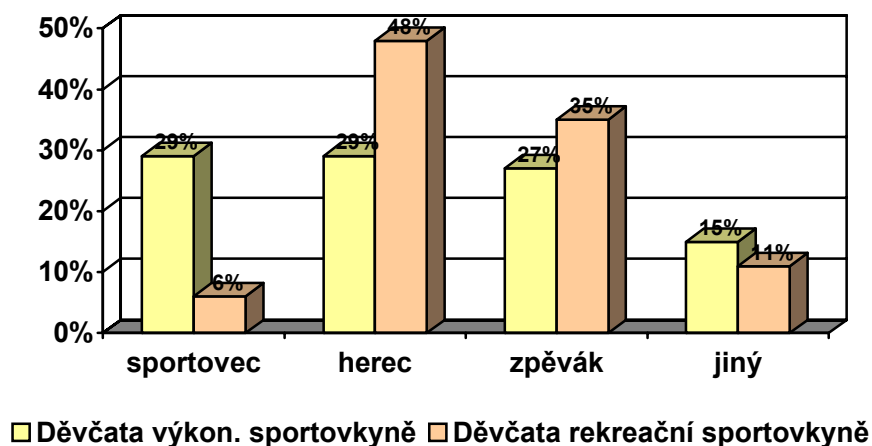
Tabulka 7 Vzory dnešní mládeže

	<i>Mým idolem je</i>			
	<i>sport. hvězda</i>	<i>herecká celeb.</i>	<i>pop. zpěvák</i>	<i>jiná</i>
<i>Chlapci VS</i>	46 (62%)	7 (9%)	8 (11%)	13 (18%)
<i>Chlapci RS</i>	10 (20%)	13 (26%)	9 (18%)	18 (36%)
<i>Děvčata VS</i>	12 (29%)	12 (29%)	11 (27%)	6 (15%)
<i>Děvčata RS</i>	3 (6%)	25 (48%)	18 (35%)	6 (11%)

Obrázek č. 7A : Graf vyjadřující vzory dnešní mládeže – chlapců

Obrázek č. 7B : Graf vyjadřující vzory dnešní mládeže – děvčat

Následující otázka byla zaměřena podobně jako otázka předcházející. Na rozdíl od této však bylo zjišťováno, čím by dotazovaní mladí lidé chtěli být, ve které oblasti by chtěli dosáhnout úspěchu, zda na poli sportovním nebo v showbusinessu. Další z možností výběru byla jiná oblast. Hodnoceni byli zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr.

Vyhodnocení ukázalo, že :

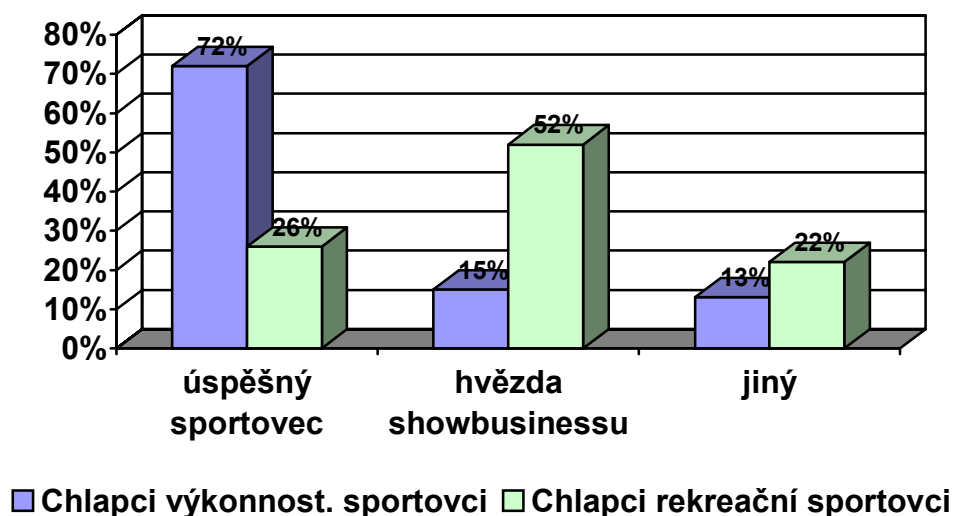
1. dosáhnout úspěchu a uznání na poli sportovním je důležité pro 53 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 72%, pro 13 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 26%, pro 16 dívek z řad „výkonnostních

- sportovkyň“ což je 39% a 7 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 13%. Průměrně preferuje úspěch v této oblasti 38% respondentů.
- dosáhnout úspěchu ve showbusinessu je důležité pro 11 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 15%, pro 26 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 52%, pro 22 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 53% a 42 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 81%. Průměrně preferuje úspěch v této oblasti 50% respondentů.
 - dosáhnout úspěchu v jiné oblasti je důležité pro 10 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 13%, pro 11 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 22%, pro 3 dívky z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 8% a 3 dívky z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 6%. Průměrně preferuje úspěch v jiné oblasti 12% respondentů.

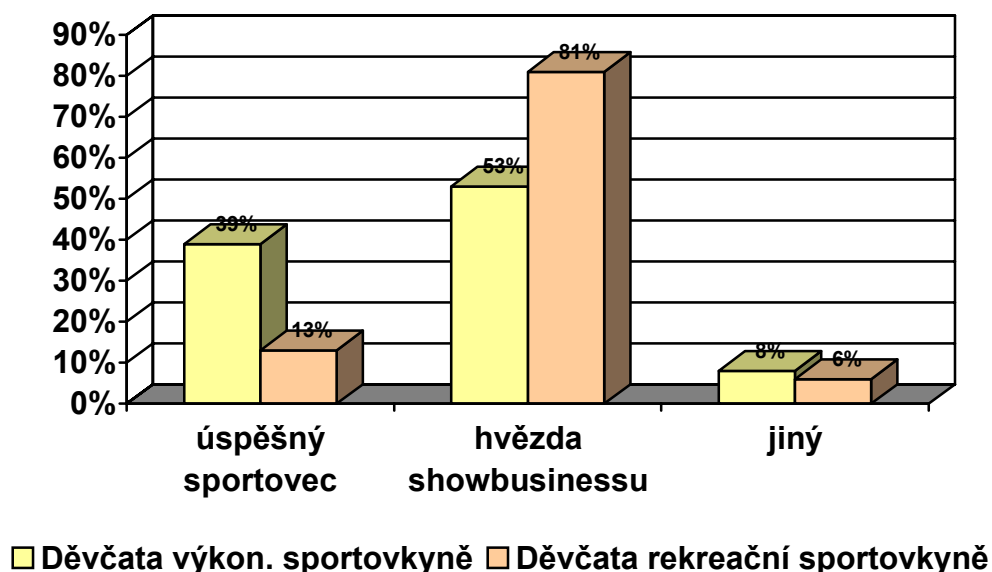
Tabulka 8 Přání mladé generace dosáhnout úspěchu v určité oblasti

	<i>Chtěl bych být</i>		
	<i>úspěšný sportovec</i>	<i>hvězda showbusinessu</i>	<i>jiná</i>
<i>Chlapci VS</i>	53 (72%)	11 (15%)	10 (13%)
<i>Chlapci RS</i>	13 (26%)	26 (52%)	11 (22%)
<i>Děvčata VS</i>	16 (39%)	22 (53%)	3 (8%)
<i>Děvčata RS</i>	7 (13%)	42 (81%)	3 (6%)

Obrázek č. 8A : Graf vyjadřující přání dosáhnout úspěchu v určité oblasti - chlapci

Obrázek č. 8B : Graf vyjadřující přání dosáhnout úspěchu v určité oblasti – děvčata

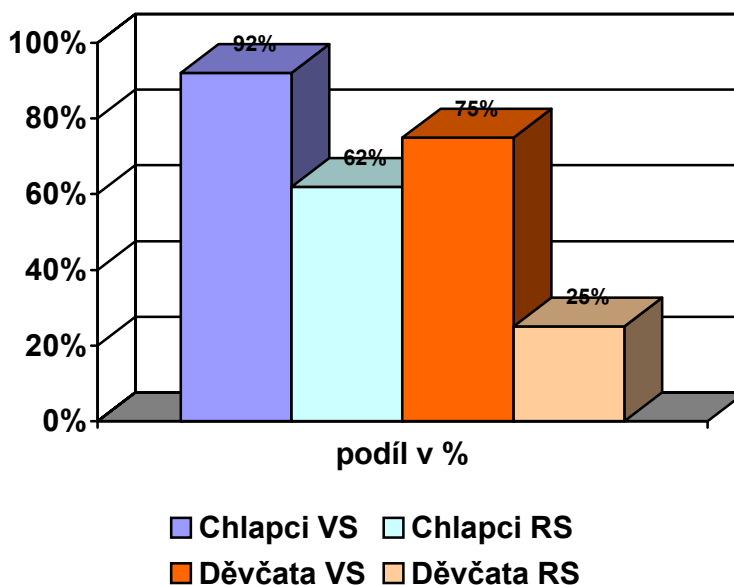

V následující otázce jsem zjišťoval, zda dnešní mladá generace považuje sport za důležitou součást životního stylu. Hodnoceni byli opět zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr. Kladně odpovědělo, a tím potvrdilo důležitost sportu coby součásti životního stylu 68 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 92%, 31 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 62%, 31 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 75% a 13 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 25%. Průměr všech kategorií činí 64%.

Tabulka 9 Sport jako součást životního stylu

	<i>Považují sport a tělesné aktivity za důležitou součást životního stylu</i>	
	<i>ano</i>	<i>podíl v %</i>
<i>Chlapci VS</i>	68	92
<i>Chlapci RS</i>	31	62
<i>Děvčata VS</i>	34	75
<i>Děvčata RS</i>	12	25

Obrázek č. 9 : Graf souhlasného vyjádření ke sportu jako součásti životního stylu

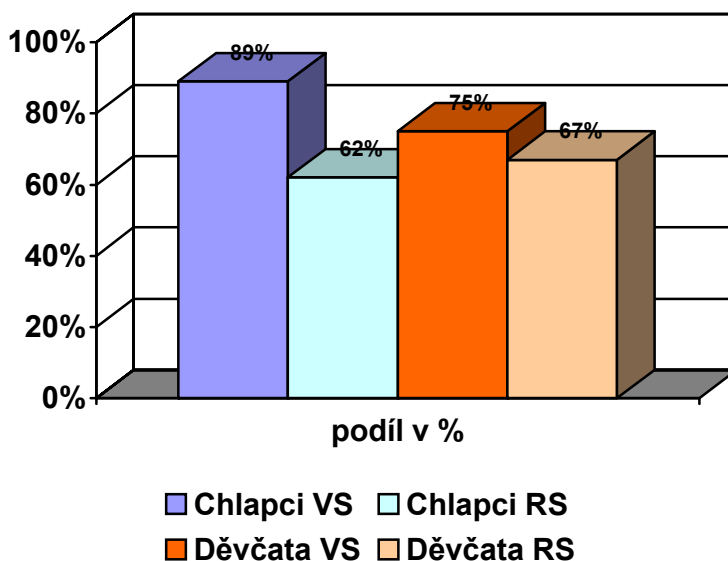

V další otázce jsem hledal odpověď na otázku týkající se možného kladného působení sportu při rozvoji žádoucích povahových vlastností. Hodnocen byl počet kladných odpovědí, opět zvlášť mezi chlapci „výkonnostními sportovci“, chlapci „rekreačními sportovci“, dívkami „výkonnostními sportovkyněmi“, dívkami „rekreačními sportovkyněmi“ a poté celkový průměr. Kladně odpovědělo, a tím potvrdilo schopnost sportu působit na rozvoj žádoucích povahových vlastností 66 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 89%, 31 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 62%, 31 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 75% a 35 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 67%. Průměr všech kategorií činí 73%.

Tabulka 10 Schopnost sportu působit na rozvoj žádoucích povahových vlastností

	<i>Sport může působit na rozvoj žádoucích povahových vlastností</i>	
	<i>ano</i>	<i>podíl v %</i>
<i>Chlapci VS</i>	66	89
<i>Chlapci RS</i>	31	62
<i>Děvčata VS</i>	31	75
<i>Děvčata RS</i>	35	67

Obrázek č. 10 : Graf vlivu působení sportu na rozvoj žádoucích povahových vlastností

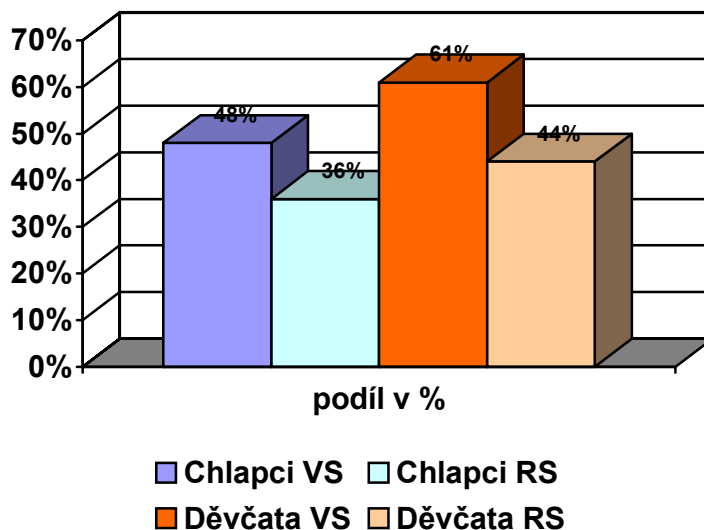

Další otázka se týkala názoru dnešní mladé generace na význam sportu coby prostředku prevence patologického chování (alkoholismu, tabakismu, záškoláctví, šikany apod.). Hodnocen byl počet kladných odpovědí, opět zvláště mezi chlapci „výkonnostními sportovci“, chlapci „rekreačními sportovci“, dívkami „výkonnostními sportovkyněmi“, dívkami „rekreačními sportovkyněmi“ a poté celkový průměr. Kladně odpovědělo a tím potvrdilo schopnost sportu být prostředkem předcházení nevhodného chování mládeže 36 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 48%, 18 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 36%, 25 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 61% a 23 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 44%. Průměr všech kategorií činí 47%.

Tabulka 11 Sport jako prostředek prevence nevhodného chování mládeže

<i>Sport může být prostředkem prevence nevhodného chování mládeže</i>		
	<i>ano</i>	<i>podíl v %</i>
<i>Chlapci VS</i>	36	48
<i>Chlapci RS</i>	18	36
<i>Děvčata VS</i>	25	61
<i>Děvčata RS</i>	23	44

Obrázek č. 11 : Graf vlivu sportu jako prostředku prevence nevhodného chování mládeže

Cílem následující otázky bylo zjistit, co dle názoru mladé generace rozvíjí sport více. Zda „kamarádství a smysl pro fair – play“ nebo „rivalitu a nepřátelství“. V této otázce bylo možno vybrat obojí nebo vyjádřit nerozhodné stanovisko. Hodnoceni byli opět zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr.

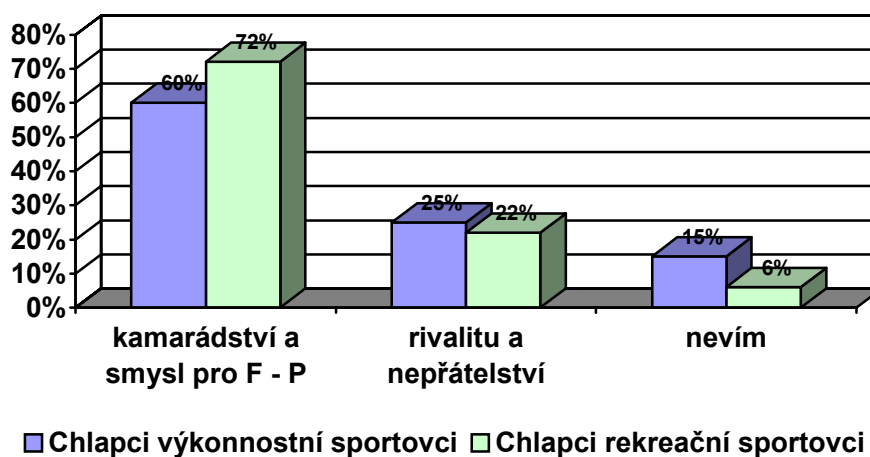
Vyhodnocení ukázalo, že:

1. sport rozvíjí zejména „kamarádství a smysl pro fair – play“ dle názoru 44 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 60%, 36 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 72%, 32 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 78% a 43 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 83%. Průměrně podporuje tento názor 73% respondentů.
2. sport rozvíjí zejména „rivalitu a nepřátelství“ dle názoru 19 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 25%, 11 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 22%, 9 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 22% a 9 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 17%. Průměrně podporuje tento názor 21% respondentů.
3. konkrétní stanovisko nevyjádřilo nebo nesouhlasilo s předloženými možnostmi 11 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 15% a 3 chlapci z řad „rekreačních sportovců“, což je 6%.

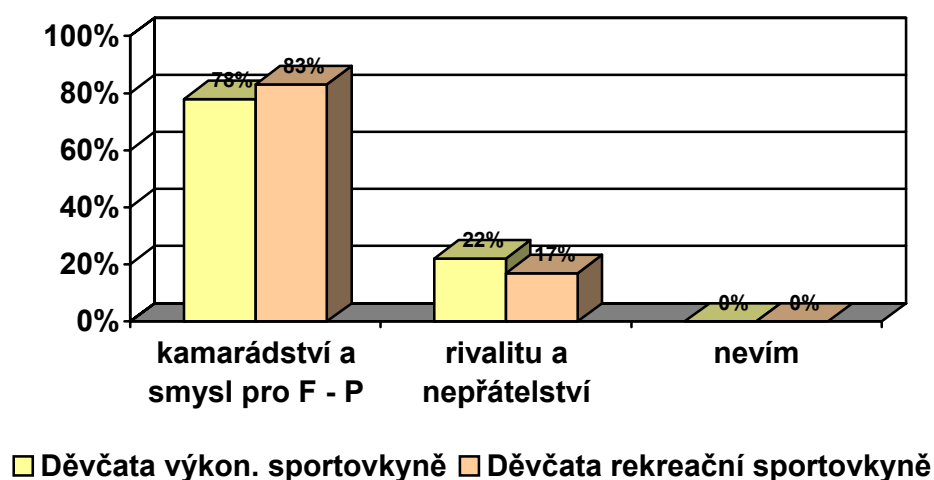
Tabulka 12 Působení sportu na rozvoj kladných a záporných povahových vlastností

	<i>Sport rozvíjí více</i>		
	<i>kamarádství a smysl pro fair - play</i>	<i>rivalitu a nepřátelství</i>	<i>nevím</i>
<i>Chlapci VS</i>	44 (60%)	19 (25%)	11 (15%)
<i>Chlapci RS</i>	36 (72%)	11 (22%)	3 (6%)
<i>Děvčata VS</i>	32 (78%)	9 (22%)	-
<i>Děvčata RS</i>	43 (83%)	9 (17%)	-

Obrázek č. 12A : Graf vlivu sportu na rozvoj protikladných povahových vlastností – chlapci

Obrázek č. 12B : Graf vlivu sportu na rozvoj protikladných povahových vlastností – Děvčata

V další otázce jsem zjišťoval názor mladé generace na to, co je dle jejich názoru smyslem sportu. Dotazovaní vybírali z nabídky, která obsahovala tyto pojmy: „dosahovat vítězství“, „setkat se s přáteli a příjemně společně strávit volný čas“ a „aktivně přistupovat k realizaci zdravého životního stylu“. Kdo se nedokázal přiklonit k žádné z nabídek vyplnil „jiný“. Hodnoceni byli opět zvláště chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr.

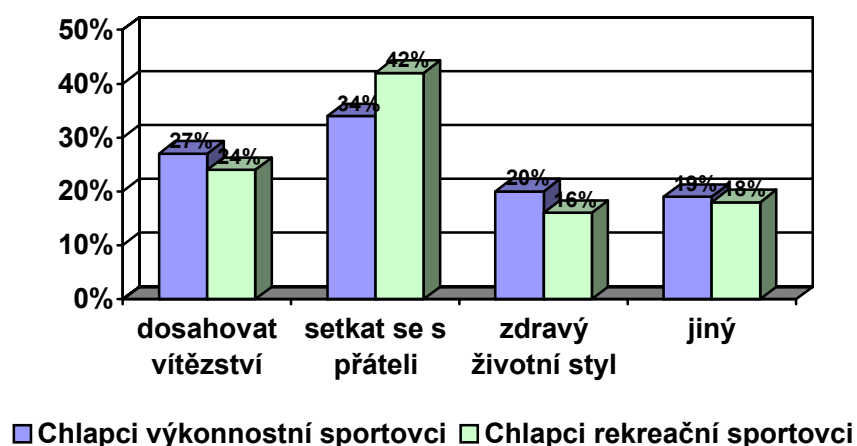
Vyhodnocení ukázalo, že :

1. „dosahovat vítězství“ je smyslem sportu dle názoru 20 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 27%, 12 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 24%, 6 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 15% a 4 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 7%. Průměrně podporuje tento názor 18% respondentů.
2. „setkat se s přáteli a příjemně společně strávit volný čas“ je smyslem sportu dle názoru 25 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 34%, 21 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 42%, 15 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 36% a 20 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 39%. Průměrně podporuje tento názor 38% respondentů.
3. „aktivně přistupovat k realizaci zdravého životního stylu“ je smyslem sportu dle názoru 15 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 20%, 8 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 16%, 12 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 30% a 25 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 48%. Průměrně podporuje tento názor 29% respondentů.
4. „jiný“ smysl má sport dle názoru 14 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 19%, 9 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 18%, 8 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 19% a 3 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 6%. Průměrně podporuje tento názor 15% respondentů.

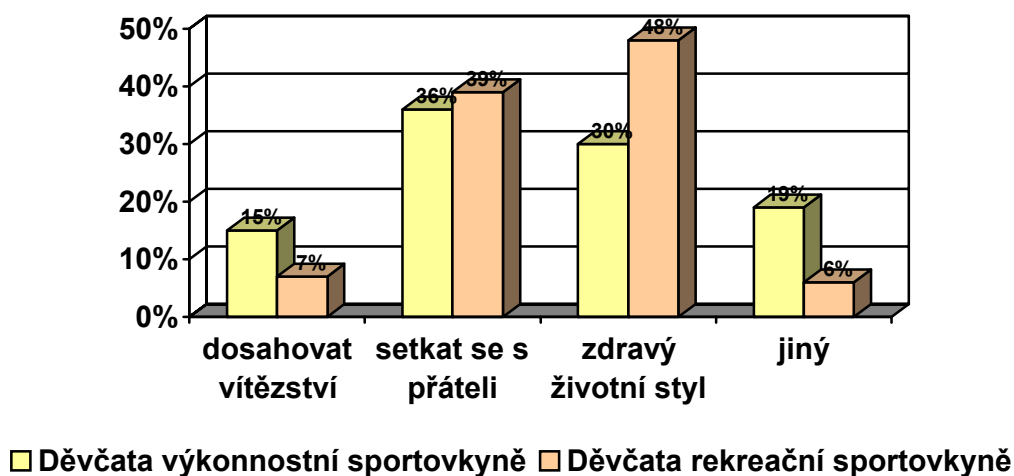
Tabulka 13 Smysl sportu

	<i>Smyslem sportu je</i>			
	<i>dosahovat vítězství</i>	<i>setkat se s přáteli</i>	<i>realizovat zdravý životní styl</i>	<i>jiný</i>
Chlapci VS	20 (27%)	25 (34%)	15 (20%)	14 (19%)
Chlapci RS	12 (24%)	21 (42%)	8 (16%)	9 (18%)
Děvčata VS	6 (15%)	15 (36%)	12 (30%)	8 (19%)
Děvčata RS	4 (7%)	20 (39%)	25 (48%)	3 (6%)

Obrázek č. 13A : Graf vyjadřující názor chlapců na smysl sportu

Obrázek č. 13B : Graf vyjadřující názor děvčat na smysl sportu

Cílem následující otázky bylo zjistit, jaký sport mladá generace preferuje, zda kolektivní nebo individuální. Dotazovaní vybírali z těchto dvou možností a po provedeném výběru se měli pokusit zdůvodnit svůj postoj. V této otázce bylo možno vyjádřit i nerozhodné stanovisko. Hodnoceni byli opět zvlášť chlapci „výkonnostní sportovci“, chlapci „rekreační sportovci“, dívky „výkonnostní sportovkyně“, dívky „rekreační sportovkyně“ a poté celkový průměr.

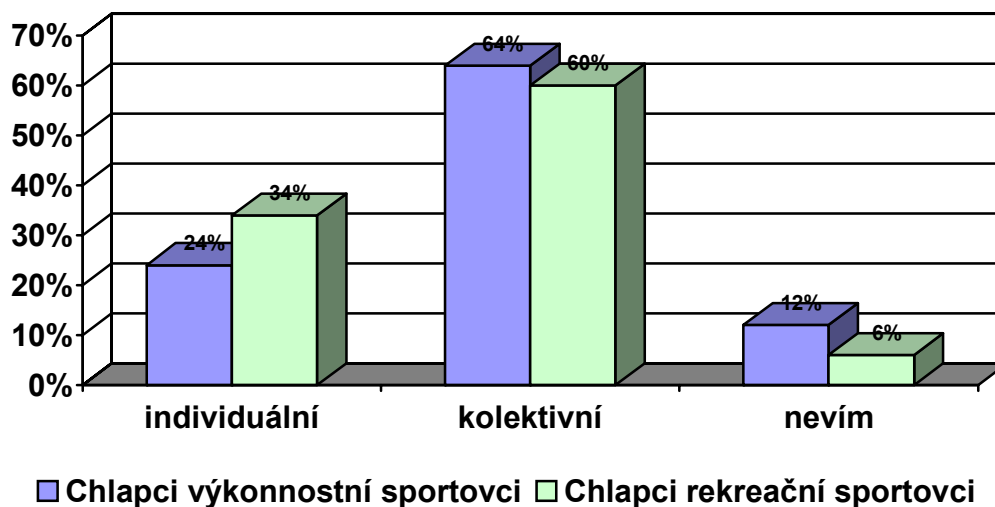
Vyhodnocení ukázalo, že :

1. individuální sport preferuje 18 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 24%, 17 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 34%, 8 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 19% a 10 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 19%. Průměrně upřednostňuje individuální sport 24% respondentů.
2. kolektivní sport preferuje 47 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 64%, 30 chlapců z řad „rekreačních sportovců“, což je 60%, 33 dívek z řad „výkonnostních sportovkyň“, což je 81% a 42 dívek z řad „rekreačních sportovkyň“, což je 81%. Průměrně upřednostňuje kolektivní sport 72% respondentů.
3. pro konkrétní typ sportu se nerozhodlo 9 chlapců z řad „výkonnostních sportovců“, což je 12%, 3 chlapci z řad „rekreačních sportovců“, což je 6%. V průměru se nerozhodly 4% respondentů.

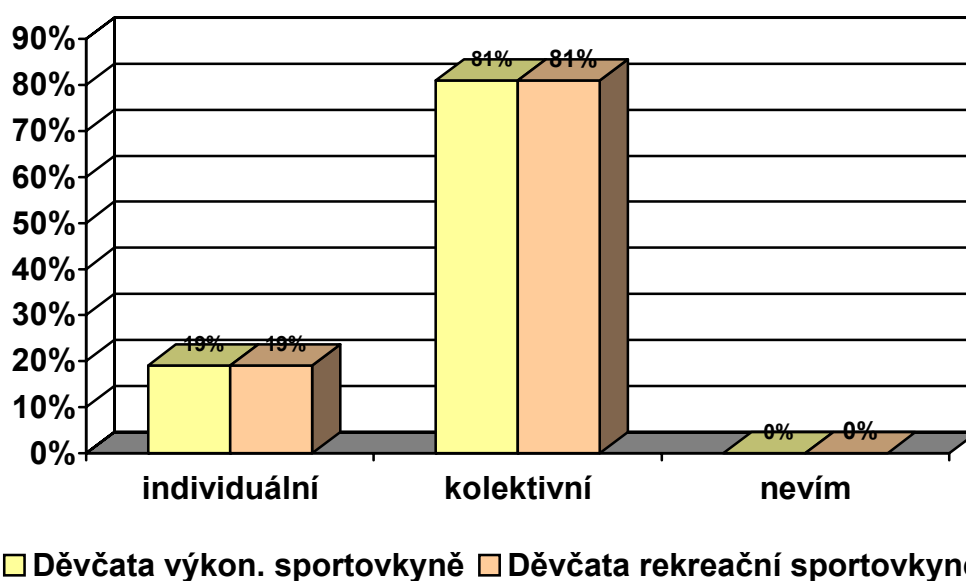
Tabulka 14 Upřednostnění sportu kolektivního před individuálním

	<i>Preferuji sport</i>		
	<i>individuální</i>	<i>kolektivní</i>	<i>nevím</i>
<i>Chlapci VS</i>	18 (24%)	47 (64%)	9 (12%)
<i>Chlapci RS</i>	17 (34%)	30 (60%)	3 (6%)
<i>Děvčata VS</i>	8 (19%)	33 (81%)	-
<i>Děvčata RS</i>	10 (19%)	42 (81%)	-

Obrázek č. 14A : Graf upřednostnění sportu kolektivního před individuálním –
chlapci

Obrázek č. 14B : Graf upřednostnění sportu kolektivního před individuálním –
děvčata

Druhá část tohoto dotazu byla zaměřena na odůvodnění volby mezi individuálním, respektive kolektivním sportem. Z výše prezentované tabulky a grafů vyplývá, že kolektivní sport preferuje výrazná většina chlapců i dívek.

Mezi nejčastěji uvedené důvody, které vysvětlují bližší vztah a větší přitažlivost individuálního sportu, patřily u chlapců: „každý jde sám za sebe, když něco pokazí tak to pokazí jen sám sobě a ne nikomu jinému, nikdo mu nemůže vynadat, že to pokazil

celému družstvu“, „*můžu se lépe a více soustředit“*, „*na výsledky si musím natrénovat“*, „*spoléhám se sám na sebe“*, „*nevymlouvá se nikdo na druhého“*, „*dělám všechno raději sám“*, „*nikdo mi do toho nekecá“* a „*lépe si zacvičím“*. U děvčat se objevily důvody jako: „*jedu ve svém tempu, nemusím na nikoho čekat nebo nikdo nemusí čekat na mě“*, „*sportuji, když mám chuť a chci, nemusím se na nikoho spoléhat“*, „*nemám ráda, když je někdo přede mnou nebo za mnou“*, „*nemám ráda přítomnost druhých lidí, když sportuji“* a „*nemám možnost chodit do oddílu“*.

Kolektivní sport upřednostňuje, jak již bylo uvedeno výše, výrazná většina dotazovaných chlapců i děvčat. Nejčastějšími důvody chlapců k volbě kolektivního sportu byly: „*více kamarádů, více legrace, parta“*, „*možnost spolehnout se na kamarády – když něco zkoním, pořád je za mnou někdo, kdo mou chybu může napravit“*, „*rozvíjí komunikaci“*, „*ve dvou se to lépe táhne“*, „*burcuje k lepším výsledkům“*, „*dává větší šanci vyniknout“* a „*učí chování ve společnosti“*. Mezi děvčaty se nejčastěji objevily tyto důvody: „*kamarádství, parta“*, „*zábava“*, „*možnost spolehnout se na druhé“*, „*možnost poznat nové lidi a navazovat nová přátelství“*, „*jeden za všechny, všichni za jednoho“*, „*když něco pokazím, druzí to mohou napravit“*, „*upevňování kolektivu“*, „*rozvíjí komunikaci a spolupráci s druhými“* a „*kolektiv dává možnost zahrát si více her“*.

Závěrečná otázka tohoto dotazníku byla zaměřena na vyjádření a vyjmenování povahových vlastností, které podle názoru dnešní mladé generace rozvíjí kolektivní sport. Kolektivní sport jsem volil proto, neboť v takovém sportu dochází, dle mého názoru, častěji a intenzivněji k sociálním interakcím a tím i k jedincově socializaci sportem výrazněji než u sportu individuálního. V odpovědích se objevily jak kladné povahové vlastnosti na straně jedné, tak povahové vlastnosti záporné na straně druhé. Z jejich výčtu je zřejmé, že jednoznačně převažují vlastnosti kladné.

Soubor vyjádřených kladných povahových vlastností: kamarádství, smysl pro fair-play (čestnost, sportovní chování), bojovnost (soutěživost), soudržnost, společenskost, cílevědomost (ctižádostivost), sebevědomí, komunikativnost, nesobeckost, umět prohrávat, tolerance, ohleduplnost, rozhodnost, cit, vůli, trpělivost, upřímnost a sebeovládání.

Soubor vyjádřených záporných povahových vlastností: nepřátelství, agresivita, rivalita, nesnášenlivost, bojácnost, nečestnost.

7.3 Vyhodnocení výzkumu

V úvodu této části práce jsem si stanovil čtyři základní cíle výzkumu, na které jsem pomocí dotazníku hledal odpověď a pokusil se vytvořit obraz vztahu dnešní mládeže ke sportu, jeho místě ve volnočasových aktivitách a jeho vlivu na socializaci jedince z pohledu mladé generace.

Cíl 1 :

Zjistit, zda jedinec aktivně sportuje; pokud ano, tak jestli se věnuje sportu individuálnímu nebo kolektivnímu a kolik času věnuje tělesným aktivitám

Této problematice byly v dotazníku věnovány otázky č. 3, 4, 5, 6 a 7. Z dotazovaných chlapců jich výkonnostně provozuje nějaký sport 60%, u děvčat je to 44%. Tento výsledek mě trochu překvapil, protože jsem vzhledem k zaměřenosti dnešní mládeže na jiné formy a možnosti zábavy (internet, počítače, jiné kulturní vyžití) a sklonům k patologickému způsobu trávení volného času, které přináší dnešní doba, očekával podstatně nižší. O to více mě tento výsledek potěšil. Zejména u děvčat, kterým je odlišně od chlapců „dán a nastaven“ vztah ke sportu, jsem neočekával téměř padesátiprocentní kladnou odpověď.

V další části jsem zjišťoval podíl „výkonnostních sportovců“ na účasti při kolektivním, respektive individuálním sportu. Na základě výsledků a současně podle očekávání se více respondentů účastní sportů kolektivních jak z řad chlapců, tak i z řad děvčat. Z tohoto výsledku můžeme vyvodit, že kolektivní sport „táhne“ pro svoji společenskost, vzájemné působení, ovlivňování a zábavu v kolektivu stejně orientovaných kamarádů.

V dalším dotazu jsem zjišťoval celkový počet hodin, který jedinec věnuje jakémukoliv druhu tělesné aktivity za jeden týden. Největší část respondentů, v průměru jedna polovina, uvedla, že tělesným aktivitám věnují maximálně 4 hodiny za týden, 1/5 chlapců a 1/4 děvčat jim věnují maximálně 8 hodin, 1/5 chlapců a 1/10 děvčat jim věnují maximálně 12 hodin a 1/5 chlapců a 1/20 děvčat jim věnují 13 a více hodin za týden. U chlapců jsou jednotlivě vymezené intervaly téměř shodné. Malou výjimku

tvoří doba vymezující takto strávený čas v rozmezí 0 – 4 hodin/týden, která ostatní intervaly převyšuje přibližně dvojnásobně. Mezi děvčaty interval 0 – 4 hodin/týden opět výrazně převyšuje intervaly ostatní. Poměrně silnou pozici má ještě interval 5 – 8 hodin/týden, ale zbylé dva intervaly se rapidně propadají. Z tohoto výsledku můžeme vyvodit, že chlapci mají sport pevněji zakotven v systému volnočasových aktivit a tráví tímto způsobem více času než děvčata. To je obrazem jejich přirozenosti, charakteru, rolí a ideálů.

Následující dotaz se týkal skupiny „rekreačních sportovců“. Tito měli odpovědět, zda tělesné aktivity vykonávají jen v rámci školní tělesné výchovy. Kladně odpověděla přibližně ½ chlapců i děvčat této skupiny, což tvoří 20% celkového počtu dotazovaných. Tento alarmující údaj nás informuje o tom, že každý pátý mladý člověk, pokud vynecháme školní TV, neprovádí žádný tělesný pohyb, jehož absence vede ke vzniku vad jak tělesných, tak i duševních.

Poslední dotaz byl směřován ke srovnání podílu volného času, který mládež naplňuje sportem a nebo jinými kulturními aktivitami. Dle předpokladu tráví sportem více volného času skupina „výkonnostních sportovců“. Tento výsledek nám rovněž potvrdil některé výše uvedené skutečnosti.

Cíl 2 :

Zjistit vzory a životní cíle dnešní mládeže (otázky č. 8 a 9)

Této problematice byly v dotazníku věnovány dvě otázky. Úkolem první z nich bylo zjistit, jaké vzory má dnešní mládež. Mezi chlapci „výkonnostními sportovci“ převažovaly vzory „sportovních hvězd“, podíl ostatních „idolů“ byl podstatně nižší. U chlapců „rekreačních sportovců“ byla nejčastějším „idolem“ jiná osobnost, než která byla uvedena v nabídce. Mezi děvčaty, která sportují výkonnostně, byly všechny uvedené vzory přibližně stejně silně zastoupeny. Ostatní nespportující děvčata volila nejčastěji za svůj idol hereckou celebritu a populárního zpěváka, sportovní hvězda byla volena nejméně.

Další otázka byla zaměřena na zjištění oblasti, ve které by dnešní mládež chtěla vyniknout. Polovina všech dotazovaných by chtěla dosáhnout úspěchu na poli

showbusinessu, třetina na sportovištích a zbytek uvedl jinou oblast. Nejvýraznější výsledek se projevil u chlapců výkonnostně sportujících, z nichž téměř $\frac{3}{4}$ chtějí dosáhnout úspěchu ve sportu a dále u děvčat nespportujících, z nichž $\frac{4}{5}$ chtějí být úspěšné ve showbusinessu.

Cíl 3 :

Zjistit názor dnešní mládeže na smysl a úlohu sportu (otázky č. 10 – 12, 14)

Úvodní otázka této problematiky se týkala názoru jedince na úlohu sportu jako důležité součásti životního stylu. Souhlasné stanovisko vyjádřila výrazná většina všech kategorií s výjimkou nespportujících děvčat, z nichž se s touto úlohou sportu ztotožňuje jen každá čtvrtá.

Další otázka byla zaměřena na schopnost sportu být prostředkem působení na rozvoj žádoucích povahových vlastností. Souhlasné stanovisko vyjádřila výrazná většina všech dotazovaných.

Podobně byla postavena i následující otázka, v tomto případě byl zjišťován názor na schopnost sportu být prostředkem k předcházení nevhodného chování mládeže. Na rozdíl od předcházejícího dotazu zde nebyla jednoznačná převaha souhlasného stanoviska, poměr odpovědí ano proti ne byl přibližně 1:1.

Poslední otázka k tomuto tématu se týkala názoru mladé generace na smysl sportu. Nejvíce mladých vidí smysl sportu v možnosti setkat se s přáteli a příjemně strávit volný čas, následuje aktivní přístup k realizaci zdravého životního stylu a dále možnost dosahovat a prezentovat vítězství. Každý šestý respondent uvedl jiný smysl sportu.

Cíl 4 :

Zjistit soubor povahových vlastností, které sport dle názoru mládeže rozvíjí (otázky č. 13 a 16)

V první otázce tohoto souboru byl zjišťován názor mladé generace na to, co podle nich rozvíjí sport více. Nabídnuty byly dvě protikladné možnosti - „kamarádství a smysl

pro fair – play“ a „rivalitu a nepřátelství“. Větší, téměř $\frac{3}{4}$ část všech dotazovaných zvolila první možnost, tedy „kamarádství a smysl pro fair – play“ .

Poslední otázka byla zcela otevřená a respondenti v ní měli vyjádřit konkrétní povahové vlastnosti, které podle jejich názoru sport rozvíjí. Podrobný výčet je uveden výše a jeho rozbor společně s rozbohem otázky č. 13 napovídá, že sport je výrazným socializačním činitelem působícím na mezilidské vztahy, na jejich chování a vystupování, hodnotovou orientaci a výchovu.

ZÁVĚR

Dospívání je jedním z nejcitlivějších období, ve kterém je nutno přistupovat k jedincům jako k osobnostem s vlastními názory, zájmy a potřebami. To, jakým způsobem tráví mladý člověk svůj volný čas, má pro jeho další psychický i fyzický vývoj zásadní význam. Velmi vhodnou alternativou, jak svůj volný čas příjemně a smysluplně naplnit, je právě provozování pohybových aktivit. Sport kladně působí na celkový rozvoj osobnosti, neboť plní vždy jak úkoly zdravotní a vzdělávací, tak úkoly výchovné.

Je nutné připomenout, že děti a mládež by měly mít ze sportování v první řadě dobrý pocit, neboť sport je nejen aktivní pohybovou a herní aktivitou, ale i sociálním fenoménem. V dnešní společnosti je nutno tento výrok opakovat a uvědomovat si jeho význam stále častěji, neboť nás o jeho platnosti utvrzují názory přicházející právě ze strany adolescentů. Ukazuje se, že mládež nevnímá pohybové aktivity pouze jako způsob fyzického zdokonalení se a upevnění zdraví. Daleko větší význam pro ni má fakt, že je to velmi dobrá příležitost pro nenásilnou a spontánní komunikaci a z ní vyplývající vytváření nových sociálních vazeb a přátelských či partnerských vztahů.

Samotný výzkum nám potvrdil, že provozování pohybových aktivit má pro adolescenty stále velký význam. A to i v době, kdy existuje velké množství různých forem kulturního a společenského vyžití. Je to pochopitelné. Specifická forma psychického uvolnění a relaxace, které pohybová činnost přináší, je účinnou zbraní proti stále vzrůstajícímu psychickému tlaku, nervozitě a depresi, s níž se u mladých lidí často setkáváme. Podle očekávání se rovněž potvrdil větší zájem o sport u chlapců než u děvčat a dále také rozdíly mezi volbou vzorů a přáním dosažení úspěchů v určitých oblastech. Chlapci mají za vzor převážně sportovní hvězdy a děvčata zejména herecké celebrity. Sport za důležitou součást životního stylu považuje výrazná většina všech dotazovaných a stejně tak většina mládeže vnímá schopnost sportu být prostředkem na rozvoj žádoucích povahových vlastností. Přibližně každý druhý respondent se domnívá, že sport může být účinným prostředkem k předcházení patologického chování mládeže. Nejvíce mladých lidí vidí smysl sportu v možnosti setkat se s přáteli a příjemně strávit volný čas, následuje aktivní přístup k realizaci zdravého životního stylu

a dosažení a prezentace vítězství. Převažující, téměř sedmdesátiprocentní většina uvedla, že sport rozvíjí kamarádství a smysl pro fair – play oproti rivalitě a nepřátelství.

Po vyhodnocení dotazníku se dostáváme k závěru, který potvrzuje naše předpoklady o významu sportu jakožto výrazném socializačním činiteli působícím na mezilidské vztahy, na jejich chování a vystupování, na vytváření hodnotové orientace. Současně utvrzujeme jeho význam jako důležité součásti životního stylu. Práce především sleduje, jaké místo zaujímá sport ve struktuře volného času, které sportovní aktivity mládež preferuje a co je hlavním motivačním prvkem pro tuto činnost.

Resumé:

Tato práce se zabývá problematikou sportu jako volnočasové pohybové aktivity dětí a mládeže. V úvodu popisuje a definuje jednotlivé základní pojmy této problematiky jako jsou sport, hra, volný čas a mládež. Dále popisuje historické souvislosti sportu, jeho postupný vývoj a specifika jednotlivých historických období a znaky dnešního, moderního sportu. Mládež a volný čas je tématem následující části práce zaměřující se zejména na funkci volného času. Další část je věnována sportu a jeho významu pro socializaci jedince. V závěru této části práce je zmiňován zájem státu na rozvoji mimoškolních aktivit dětí a mládeže a projekty rozvoje sportu v obci Napajedla.

V analytické části se práce formou dotazníku zaměřuje na zjištění míry účasti a zájmu středoškolské mládeže na provozování sportovních aktivit, na míru oblíbenosti sportu mezi ostatními volnočasovými aktivitami a zjištění názoru mládeže na smysl a význam sportu. Práce především sleduje, jaké místo zaujímá sport ve struktuře volného času, které sportovní aktivity mládež preferuje a co je hlavním motivačním prvkem pro tuto činnost.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je „Sport jako fenomén sociální pedagogiky v systému volnočasových aktivit mládeže“. Zaměřuje se na sporty a problematiku volného času dnešní mládeže. Popisuje způsob, jakým mladí lidé tráví volný čas a do jaké míry je tento čas naplněn sportem. Dále vysvětluje důležitost sportovních aktivit v průběhu formování osobnosti a jeho vliv na socializaci.

Klíčová slova

Volný čas, volnočasové aktivity, děti a mládež, sport, pohybová aktivita socializace, osobnost.

Annotation

A subject of this bachelor work is „Sport as a phenomenon of social pedagogy in a system of free-time activities of young people“. The work focuses on sports and problems of young people today. It describes the way how young people spend their free-time and how much sport is involved in it. Further the work explains the importance of sports during personality formation and its influence on socialization.

Keywords

Free-time, free-time activities, children and youth, sport, exercise activity socialization, personality.

Seznam použité literatury

1. HEINEMANN, K. *Einführung in die Soziologie des Sports*. 4., völlig bearbeitete Auflage. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, 1998
2. CHARVÁT, M. Podíl tělesné výchovy a sportu na formování osobnosti adolescentů. In *Psychologické otázky adolescence*, 1. vyd. Blansko : Albert, 2001, s. 129-137
3. KAGAN, M. S. *Ludská činnost*. Bratislava : Pravda, 1977
4. KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. 1. vyd. Brno : CERM, 2002, 544 s., ISBN 80-214-2203-3
5. KOZLÍK, J., et al. *Tělesná výchova pro vychovatele I*. 1. vyd. Praha : SPN, 1974, 175 s., 33-38-04
6. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2
7. LEŠKA, D. *Šport a socializácia*. In Sborník příspěvků *Sociální dimenze sportu*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004, 245 s., ISBN 80-210-3581-1
8. LEŠKO, M. *Axiologické východiská zaradenia teoretického vzdelávania do inovovaného projektu telesnej výchovy*. In *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianaе. Publicatio XXXIX*, Bratislava, UK, 1998
9. LOKAJÍČKOVÁ, J. *Pedagogické problémy volného času*. 1. vyd. Hradec Králové : PF UHK, 1980, 158 s., 60-201-74
10. MATOUŠEK, J., TOUŠ, V. *Sportovní hry, část I*. 1. vyd. Brno : PF UJEP, 1974, 147 s., 55-012-74
11. NĚMEC, J. Hra a volný čas v 21. století. In *Volný čas a jeho současné problémy*. Olomouc : Hanex, 2002, s. 87
12. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha : Portál, 2002, s. 231
13. PERNICOVÁ, H., et al. *Zdravotní tělesná výchova*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1993, 184 s., ISBN 80-7168-086-9
14. PERÚŤKA, J. a kol. *Dejiny telesnej kultúry*. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985
15. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. : *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha : Portál, 2001
16. RÝDL, M. Místo hry v lidském životě. *Česká kinantropologie*, 1. vyd, 2002, s. 95

17. SEKOT, A. *Sociální dimenze sportu*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004, 245 s., ISBN 80-210-3581-1
18. SEKOT, A. *Sociologie sportu*. 1. vyd. Brno : Paido, 2006, 410 s., ISBN 80-7315-132-4
19. SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. 2. vyd. Brno : Paido, 2004, 206 s., ISBN 80-7315-077-8
20. SEKOT, A. *Sport a společnost*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 191 s., ISBN 80-7315-047-6
21. ŠPRYNAR, Z., STRÁŇAI, K., et al. *Teorie tělesné kultury*. 1. vyd. Praha : SPN, 1985, 112 s., 36-06-23/1
22. *Encyklopedie tělesné kultury*, 1. vydání Praha : Sportovní a turistické nakladatelství, 1964, 581 s.
23. <http://www.clun.cz>
24. <http://www.ddmnap.zlinedu.cz>
25. <http://www.spartak.cz>
26. <http://www.sport.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 : Vzor dotazníku

Příloha č. 2 : Obrázek č. 1 : Rekreační sportovní aktivita – jízda na bruslích on-line

Příloha č. 3 : Obrázek č. 2 : Vesnický klukovský fotbal

Příloha č. 4 : Obrázek č. 3 : Free-style na U-rampě

Příloha č. 5 : Obrázek č. 4 : Volný čas ve skateparku

Příloha č. 6 : Obrázek č. 5 : Street volejbal

Příloha č. 7 : Obrázek č. 6 : Vodní sport

Příloha č. 8 : Obrázek č. 7 : Výkonnostní sport – karate

Příloha č. 9 : Obrázek č. 8 : Výkonnostní sport – plavání

Příloha č. 10: Obrázek č. 9 : Výkonnostní sport v podání nejmladších

Příloha č. 11: Obrázek č. 10: Nesoutěžní zájmový sport – zde florbal

DOTAZNÍK

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno
Fakulta humanitních studií

Dobrý den,

rád bych Vás požádal o vyplnění tohoto dotazníku, který se týká pohybových aktivit mládeže v jejich volném čase. Dotazník bude využit pouze pro studijní účely, jeho vyplněním mně pomůžete při psaní mé bakalářské práce na téma: „Sport jako fenomén sociální pedagogiky v systému volnočasových aktivit mládeže“. Výzkum je zcela anonymní, v žádném případě se nemusíte obávat zneužití informací, které poskytnete.

Instrukce pro vyplnění:

Dotazník se skládá z uzavřených otázek umožňujících volbu jedné z nabídnutých odpovědí a otázek otevřených umožňujících vyjádření vlastních názorů a postojů. Není-li uvedeno jinak, volte, prosím, při svých odpovědích vždy pouze jednu možnost.

1.	<i>Jsi chlapec/děvče ?</i>	
2.	<i>Věk :let</i>	
3.	<i>Provozuješ aktivně nějaký sport ?</i>	<i>Ano Ne</i>
4.	<i>Pokud ano, tak individuální nebo kolektivní ? Vyber možnost a podtrhni.</i>	
5.	<i>Kolik času věnuješ sportu (tělocviku) za týden?</i>	<i>.....hodin</i>
6.	<i>Tělesné aktivity provozuji jen v rámci školní TV.</i>	<i>Ano Ne</i>
7.	<i>Trávíš více volného času provozováním tělesných aktivit (sport, hra, turistika, skateboard...) než návštěvou kulturních podniků a jiných aktivit (kino, televize, internet, divadlo)?</i>	<i>Ano Ne</i>
8.	<i>Mým idolem je :</i>	<i>a) sportovní hvězda b) herecká celebrita c) populární zpěvák d) jiná osobnost</i>
9.	<i>Chtěl bych být raději :</i>	<i>a) úspěšným sportovcem b) hvězdou showbusinessu c) jiná oblast</i>

10.	<i>Považuješ sport a tělesné aktivity za důležitou součást životního stylu ?</i> <i>Ano Ne</i>
11.	<i>Myslíš si, že sport může působit na rozvoj žádoucích povahových vlastností ?</i> <i>Ano Ne</i>
12.	<i>Myslíš si, že sport může být prostředkem k předcházení nevhodného chování mládeže a rozvoje nežádoucích návyků (např. alkoholismus, záškoláctví, kouření tabákových výrobků)?</i> <i>Ano Ne</i>
13.	<i>Sport, dle tvého názoru, rozvíjí více :</i> a) „kamarádství a smysl pro fair-play“ b) „rivalitu a nepřátelství“ c) <i>nevím</i>
14.	<i>Co je, dle tvého názoru, smyslem sportu :</i> a) <i>dosahovat vítězství</i> b) <i>setkat se s přáteli a příjemně společně strávit volný čas</i> c) <i>aktivně přistupovat k realizaci zdravého životního stylu</i> d) <i>jiný</i>
15.	<i>Dáváš přednost sportu :</i> a) <i>individuálnímu</i> b) <i>kolektivnímu</i> c) <i>nevím, nemohu se rozhodnout</i> <i>Vyber možnost a pokus se zdůvodnit proč.</i>
16.	<i>Které povahové vlastnosti rozvíjí kolektivní sport? Vypiš.</i>

Pokud jsi se dopracoval(a) až sem, dotazník je vyplněný. Děkuji za ochotu, projevené názory a pocity.

Jiří Kalmár

Obrázek č. 1 : Rekreální sportovní aktivita – jízda na bruslích on-line

Obrázek č. 2 : Vesnický klukovský fotbal

Obrázek č. 3 : Free-style na U-rampě

Obrázek č. 4 : Volný čas ve skateparku

Obrázek č. 5 : Street volejbal

Obrázek č. 6 : Vodní sport

Obrázek č. 7 : Výkonnostní sport – karate

Obrázek č. 8 : Výkonnostní sport – plavání

Obrázek č. 9 : Výkonnostní sport v podání nejmladších

Obrázek č. 10 : Nesoutěžní zájmový sport – zde florbal

